

Gefa

XXI

PROSTRA

ECONOMICA

Een wervelwind van consumentenwoede

JANUARI 1996 JAARGANG 41 NR 211

ad

venture capital

De Internationale Stage

ABN·AMRO *De bank*

ABN AMRO heeft voor veertig studenten stageplaatsen, verspreid over het wereldwijde netwerk van de bank. Je kunt dus in Parijs terecht komen, maar ook in New Delhi, Chicago of São Paulo.

De stages duren circa 3 maanden. De eerste stagiaires vertrekken in april, de laatste in oktober 1996.

De Internationale Stage betekent een aanvulling van je theoretische kennis met praktische, zinvolle, financieel-economische werkervaring. Want je werkt aan een relevante opdracht. Een prettig idee voor jou én voor de bank.

DE AANMELDING.

In aanmerking komen studenten, niet ouder dan 26 jaar, met financieel-economische belangstelling, die in het laatste jaar van hun universitaire studie zitten.

Van 22 januari t/m 2 februari 1996 kun je een aanmeldingsformulier aanvragen bij de ABN AMRO Bank, telefoonnummer 020 - 628 8811. Het ingevulde formulier moet uiterlijk **14 februari 1996** in ons bezit zijn.

Slaag je erin om door de selectie heen te komen, dan weet je uiterlijk 30 maart 1996 of wij je als deelnemer aan *De Internationale Stage* hebben geselecteerd.

Dus reageer en ga het avontuur aan.

Inhoud

Redactioneel

Wat heeft Stoffel het Schildpad ons weer een last Bezorgd. Terwijl de Gebroeders Bever van den Prins geen Kwaad wisten en Hare doorgeluchte Majesteit Juffrouw Ooievaar rustig doorgaat met Regeren, heeft Stoffel zich buiten zijn Boekje gewaagd. En een Ongeval veroorzaakt! Stoffel voelt zich nu wat appelig: 'Kreun... Ik voel me als een Appeltje met een Rotplekje ... midden op m'n schild. 't Voelt zo raar aan, zo... eh... Appelig. En ik voel me met de minuut Appeliger.' Lieve lezertjes, u begrijpt het waarschijnlijk al; na stevig aandringen van ons Jessica heeft de fortunlijke Jacob de Uil ons de toezegging gedaan in ieder geval de komende maanden een rubriek te verzorgen. Iedereen zal zich weer met een brok in de keel kunnen vergapen aan de klanken van weleer: 'Jawel, lieve kijkbuis-kinderen!'

Wij zullen ons echter moeten richten op onze faculteit: die stap is zo groot nog niet. Deze stelling kunt u verifiëren bij lezing van het openhartige dubbelinterview met het koningspaar van de faculteit: Wim Koning en Rik Maes. Mocht dit u nog niet overtuigd hebben van de geldigheid van genoemde these, dan nodig ik u vriendelijk uit tot lezing van een ander openhartig interview met de voorman van de M.A.A., Kick Zandbergen. Bent u een die-hard die niet snel valt om te praten? Goed, speciaal voor u, hebben we nog een interview in ons blaadje opgenomen. Hierin hebben we ruimte gelaten voor Alfred Kleinknecht die 'mit Herz und Seele' pleit voor meer loonruimte. Maar ja, hij komt dan ook van de VU. Neem dan de Paris I-Panthéon Sorbonne, want studeren gaat aan deze Parijse universiteit ozo soepeltjes als de regelzieke Fransen zich er niet laten zien. Toch heeft onze dappere Ib Waterreus doorgezet en hij brengt nu een halfjaar door aan dit front, van hem kunt u dus een sappig verslag lezen. Deze keer geen verhaal van prof. dr E.I. Kipping, neerlandicus, die ooit de taalstrijd begon - en aldus de directe veroorzaker van het nu zo vervloekte nieuwe groene boekje - met de woorden: 'Ik heb studenten die denken dat een boutade een in een boetiek gehouden tirade is en een retirade een op het toilet afgestoken boutade!' De activiteiten van oliebigant Shell zijn door onze 'ach man, sodemieter toch op-' Douwe in een breder perspectief fijntjes uitgemeten. Oh ja, Ierland, oh schoon land, oh vervloekt land, ga er naar toe, allemaal! (H.L.)

4

Van Pretoria tot Lagos

Douwe Douwes

10

De ordening van Geoffrey Hodgson

Koen Frenken

12

De verbouwing van (fiscale) economie

drs R.A. de Klerk

16

E=MC²

Zzien Bekkali

20

De MAA goes 2000

Hans Lingeman

24

Een gouden koppel

Olav Velthuis

30

The Celtic Tiger on the Prowl

Marieke Blom

9

Fabeltjeskrant

Jessica du Marchie Sarvaas

26

Bibliinfo

Hans Lingeman

28

Studeren in het buitenland

Ib Waterreus

33

Facts & Figures

Mr dr G. Oly

34

Fac-nieuws

39

Roetersstraat 11

Rodrigo Altamirano

Van Pretoria tot Lagos

(Shell's problematische pr-beleid)

Douwe Douwes

Gezegdes hebben meestal een grote kern van waarheid. Zoals de bestuurders van Shell sinds vorig jaar kunnen beamen : hoge bommen vangen veel wind. De Brits-Nederlandse oliegigant is maar liefst twee maal door de knieën gegaan voor de grillen van de publieke opinie. In de vroege zomer van '95 haalde zij bakzeil bij haar pogingen de opslagtank Brent Spar in de Atlantische Oceaan af te zinken. De storm daarover was nog maar nauwelijks gaan liggen of bestuursvoorzitter Herkströter moest in de pen klimmen om te pogen de Nigeriaanse dictator generaal Abacha af te laten zien van de executie van Ken Saro-Wiwa en acht van zijn medestanders. Tevergeefs, zoals we nu weten. Wat is dat toch met Shell, dat zij zich altijd in dit soort benarde posities weet te manoeuvreren?

Shell heeft een aanzienlijke historie op het gebied van conflicten met belangengroepen en de mening van de gemiddelde burger van de Eerste Wereld. Tot dit jaar was het meest opvallende voorbeeld de voortdurende tegenstand die het concern ondervond tegen haar zakendoen in Zuid-Afrika, in de tijd dat het land nog onder het juk van de apartheidspolitiek gebukt ging. Eind jaren tachtig was het bedrijf continu doelwit van protest en "aksies", zoals dat in het jargon van links-extremistische groeperinkjes heette. De protesterende organisaties varieerden van zeer respectabele groepen als het Comité Zuidelijk Afrika tot de terroristische RaRa, die onder het alibi van het morele gelijk tankstations vernielde en warenhuizen in lichterlaaie zette. Door de aandacht die deze zogenaamde idealisten halverwege de jaren tachtig door de media toebedeeld kregen werd de publieke attentie menigmaal afgeleid van de zaak waar het feitelijk om begonnen was: het indirect steunen door Shell van een bewind dat alleen de blanken in het land vertegenwoordigde. Het feit blijft op tafel liggen dat Shell door haar activiteiten het minderheidsbewind niet alleen economisch, maar vooral ook moreel hielp in het zadel te blijven. De daden van RaRa hebben de zaak van de goedbedoelende protesteersders waarschijnlijk alleen maar beschadigd. Ze hebben er in ieder geval niets aan toegevoegd.

Greenpeace

De protesten van Greenpeace afgelopen voorjaar waren in vergelijking met die van RaRa niet alleen professioneler, maar vooral ook veel intelligenter opgezet. De situatie was als volgt. Shell was van plan een afgeschreven en afgedankte opslagtank voor olie vanuit de rijke olievelden van de noordelijke Noordzee naar de diepten van de Atlantische Oceaan te slepen om hem daar vol met water te laten lopen en het ding aldus een zeemansgraf te geven. Onderzoeken van Shell zelf en van de Britse overheid, onder wiens jurisdictie de Brent Spar viel, hadden aangetoond dat de belasting voor het milieu nagenoeg nihil was

. Het alternatief voor afzinken, ontmanteling op het land, was in vergelijking veel duurder en riskanter. Shell besloot dus tot afzinken. Dat echter bleek buiten de waard gerekend. Greenpeace had lucht van de zaak gekregen en besloot tot actie over te gaan. De milieubeweging was zich aan het bezinnen op de toekomst; de heroïsche tijden van de halsbrekende toeren in rubber bootjes die zich voor de kanonnen van walvisvaarders waagden waren definitief voorbij. Greenpeace was uitgegroeid tot een heuse "milieumultinational". De organisatie kreeg te maken met alle rompslomp en intrige die bij een dergelijke omvang horen, maar had inmiddels ook een formidabele invloed op de publieke opinie in de westerse wereld gekregen. Dit nu was de tegenstander waarmee Shell zich in mei van dit jaar geconfronteerd zag: een organisatie die zich tot spreekbuis van de gehele groene verantwoordelijkheid van de wereld had bestempeld, het waarschijnlijk voor een groot gedeelte ook was, en bovendien wist hoe zij de mening van de man op straat moest bespelen. De leiding van Greenpeace zag in de Brent Spar een uitgelezen mogelijkheid om het nieuwe profiel van de organisatie wereldkundig te maken: de strijd tegen de zeehondenknuppelaars was gewonnen, men ging zich op een algemener vlak voor het milieu inzetten. De redenering van Greenpeace was simpel: de grootste bedreiging voor onze omgeving is de vervuiling, oliewinning is per definitie vervuilend, de Brent Spar was een onderdeel van die industrie, en lag toevallig ook nog voor de kust van het meest milieubewuste publiek ter wereld: de Westeuropaanen. Wat een mazzel.

John Major

Voor Greenpeace was het geval Brent Spar aanvankelijk vooral een mogelijkheid om de voorpagina weer eens te halen. Niemand van de milieuoorganisatie had in zijn stoutste dromen verwacht dat ze Shell tot inkeer zouden kunnen brengen. Daar was het protest ook helemaal niet om begonnen: Greenpeace zag de voorgenomen afzinking in een breder per-

spectief. De olievelden van de Noordzee herbergen onnoemelijk veel olieplatforms, pijpleidingen en opslagtanks. Uiteindelijk moeten al deze installaties worden vernietigd; omdat de olievelden waarboven ze drijven leeg raken, omdat ze te duur in het gebruik worden, of omdat veranderende milieuwetgeving eist dat ze worden vervangen door modernere varianten. Het was Greenpeace er niet zozeer om te doen de afzinking van de Brent Spar *an sich* tegen te houden, maar

meer om een precedent van protest tegen het zomaar dumpen van allerlei overbodig oliematerieel in de zee te scheppen. De opslagtank was vergeleken met al deze hardware slechts een drijvende dobber gevuld met zo weinig schadelijke stoffen dat het de gemiddelde Atlantische vis nog geen seconde uit zijn slaap zou kunnen houden.

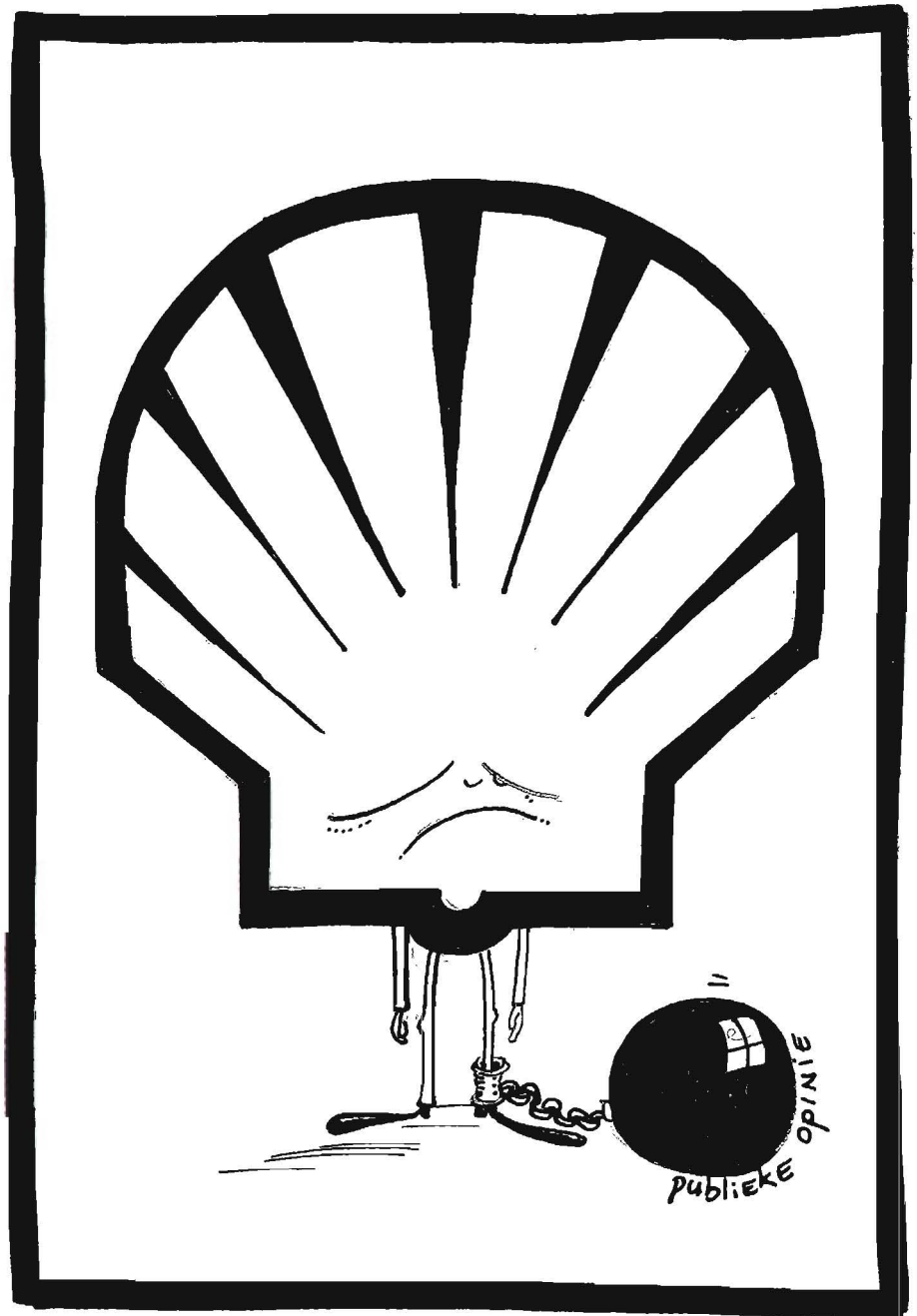
Greenpeace plaatste een paar actievoerders op de Brent Spar, smeerde wat olieresidu in reageerbuizen, en begon een mediacampagne die op milieugebied nog niet vaak is gezien. Die campagne had een onvoorstelbaar succes. Terwijl de Brent Spar naar het ruime sop werd weggesleept, de actievoerders nog aan boord, begon West-Europa op grote schaal Shell-rankstations voorbij te rijden. Politici in de EU, bondskanselier Kohl voorop, roken hun kans en vielen Shell aan op haar onverantwoordelijke milieubeleid. Heel Europa viel over Shell heen, behalve natuurlijk John Major, de Britse premier. Hij was destijds in een machtsstrijd binnen zijn conservatieve partij verwickeld en kon zich geen gezichtverlies veroorloven, temeer daar de Britten in eerste instantie het fiat voor de afzinking hadden gegeven.

Terwijl het kabinet-Major ondanks grote Europese druk haar poot stijf hield, en de rest van de EU vergaderde over een verbod op afzinking van afgedankte olie-installaties, floot de Shell-leiding de sleepboten van de Brent Spar terug. Major leed een gevoelig gezichtsverlies, maar heel milieubewust Europa kon rustig gaan slapen.

Greenpeace moest al na een maand erkennen dat de schattingen van Shell over de mate van vervuiling heel wat dichter in de buurt van de waarheid hadden gelegen dan hun eigen observaties. Daar zullen de milieu-activisten echter geen seconde korter om geslapen hebben: zij hadden hun punten gescoord, en zelfs heel wat meer dan ze ooit hadden gedacht.

Bonny Light

Niet lang daarna diende de volgende crisis in de public relations van Shell zich aan. In het olierijke Westafrikaanse land Nigeria werd de

Tekening:
Marco van
Lierop

schrijver en milieu-activist Ken Saro-Wiwa samen met acht van zijn geloofsgenoten gearresteerd op verdenking van de moord op vier ambtenaren. Saro-Wiwa en de zijnen behoorden tot de Ogoni-stam; één van de ruim honderd stammen waaruit de bevolking van Nigeria bestaat. De Ogoni's zijn de bewoners van de vruchtbare Niger-delta, en juist in deze delta zit een enorme voorraad Bonny Light, een zeer edele en dus profijtelijke olie-soort.

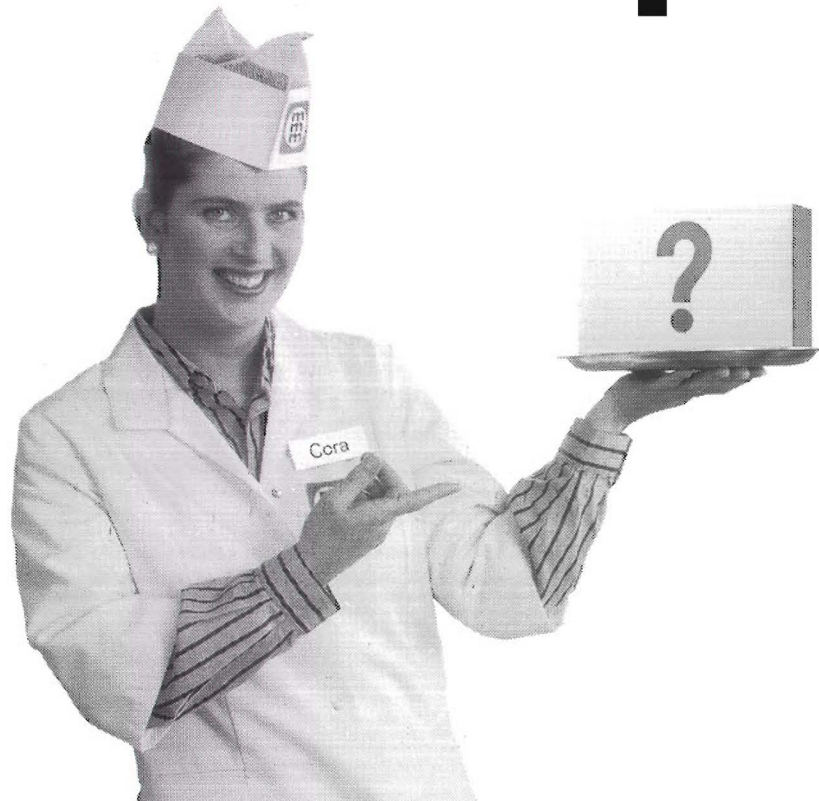
Shell is al lang bezig met de winning van deze olie. Van de zeer aanzienlijke winsten die met deze activiteiten gepaard gaan wordt een groot gedeelte afgedragen aan de Nigeriaanse centrale overheid. De afspraak die Shell met de overheid gemaakt had was dat het geld gedeeltelijk aan de Ogoni's zou worden uitgekeerd: de olie werd immers op hun gebied ge-

wonnen. Daar heeft het bedrijf een grote steek laten vallen. In plaats van een gedeelte van de winst direct aan de belangenorganisaties van de Ogoni's te doneren, gaf Shell het geld liever aan Abacha en zijn kliek struikrovers, van wie het bedrijf toch had moeten weten dat ze er een iets ander gevoel van rechtvaardigheid op nahouden dan de gemiddelde Nederlander of Brit.

Ken Saro-Wiwa en zijn organisatie MOSOP (Movement for the Survival Of the Ogoni People) kwamen tegen deze praktijken in het geweer. Zij eisten een eerlijk deel van de winst die Shell op de olie uit hun land haalde. Olie is de kurk waarop de economie van Nigeria drijft: meer dan tachtig procent van de buitenlandse deviezen dat het land binnestroomt is afkomstig uit de olie-industrie. Het is niet verdedigbaar, maar wel begrijpe-

THE WILL TO LEAD IN A WORLD OF CHANGE

Unilever Workshop '96

Bedenk het produkt en verover de markt.

Maak nu kennis met Unilever's know-how op het gebied van produktintroducties.

De opgedane kennis kun je direct toepassen in het introductieplan voor snacks, dat je zèlf in multidisciplinaire teams gaat opzetten. Alle aspecten zoals produktontwikkeling, financiën, reclame en productie komen tijdens deze drie dagen aan bod.

Locatie: Efteling Hotel te Kaatsheuvel, 16 t/m 19 april 1996.

Wil je meer informatie of een inschrijfformulier, haal dan de folder bij jouw studievereniging of bel Unilever sectie Management Development 010 - 2174261.

Je kunt je inschrijven t/m 2 februari 1996. De Workshop staat open voor studenten uit alle studierichtingen die uiterlijk medio 1997 afstuderen.

**DE UNILEVER WORKSHOP '96 IS EEN UITDAGING
IN FINANCIËEL-ECONOMISCH, TECHNISCH,
MARKETING EN SALES MANAGEMENT.**

Unilever

lijk dat de Nigeriaanse junta die belangen koste wat het kost wil verdedigen. Immers: zonder olie-industrie dondert de complete economie van het economisch belangrijkste land van het Afrikaanse continent in elkaar, inclusief het bewind van de militairen.

Saro-Wiwa was de machthebbers al langer een doorn in het oog. Toen vier aanhangers van het bewind vermoord werden in Ogoniland, bood dat Abacha dan ook een mooie gelegenheid zich van die raddraaiers te ont-

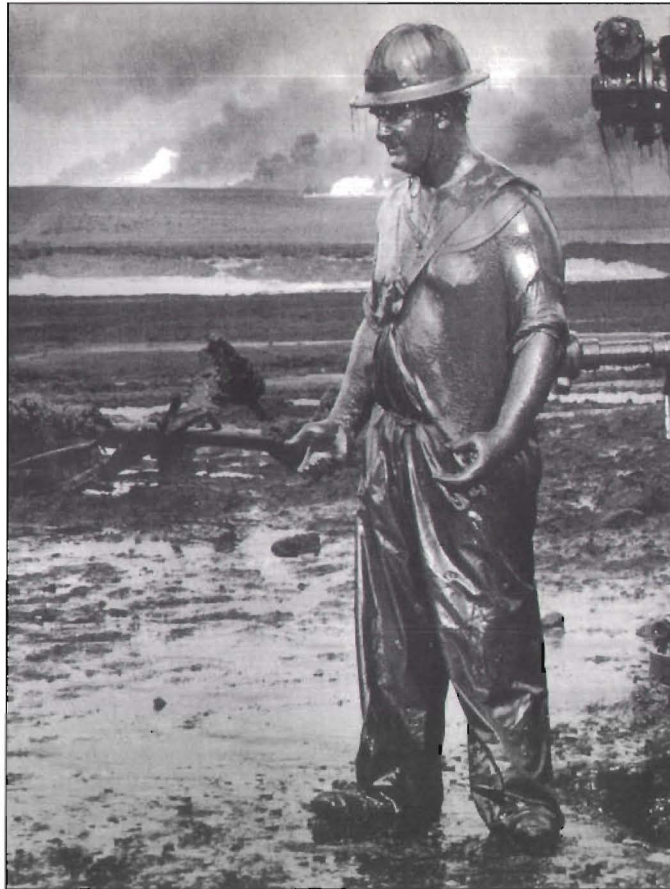
doen. Het doodvonnis van de negen werd door een obscure rechtbank uitgesproken. Als bewijs van een eerlijke rechtspraak werd een aantal schokkerige VHS-beelden de wereld ingestuurd.

De wereldwijde protestgolf die volgde spitste zich al snel toe op Shell's aanwezigheid in Nigeria. Politieke druk, voornamelijk vanuit Groot-Brittannië en Zuid-Afrika, bleek geen enkele uitwerking te hebben. De topmannen van Shell oordeelden echter dat zij als onderneming geen reden hadden zich in de interne politiek van Nigeria te mengen. Terwijl de uren voor Saro-Wiwa wegtikten nam de internationale druk op Shell met het uur toe, en uiteindelijk heeft Herkströter een brief aan Abacha geschreven waarin hij hem om clementie verzocht. Het trieste slot is bekend.

Exxon

Er zijn maar weinig voorbeelden te noemen van bedrijven die zich zo vaak de woede van het grote publiek op de hals weten te halen als Shell. Dat is niet te verklaren door te wijzen op de gevoelige industrie waarin het bedrijf opereert, de olie. Er zijn meer oliegiiganten: het Amerikaanse Exxon is qua omzet zelfs groter dan Shell. Dat bedrijf heeft echter nooit protestgolven over zich heen gekregen die vergelijkbaar zijn met die waarmee Shell zich herhaaldelijk geconfronteerd zag. Zelfs toen één van haar tankers, de Exxon Valdez, voor de kust van Alaska een ecologische catastrofe van ongekende omvang veroorzaakte, wist zij de schuld in no-time op de dronkenschap van de kapitein af te schuiven. Zo snel heeft Shell zich nog nooit uit het beklagden-bankje kunnen praten.

Een gedeelte van het antwoord op de vraag ligt waarschijnlijk in de manier waarop Shell georganiseerd is. Ondernemingen als Exxon, British Petroleum en Aral hebben een duidelijke thuisbasis: respectievelijk de VS, Groot-Brittannië en Duitsland. Shell daarentegen heeft niet alleen twee "moederlanden", maar zweert bovendien bij de verregaande onafhankelijkheid van haar dochterondernemingen. De Koninklijke/Shell is een klassiek

Olie

voorbeeld van een geografisch gespreide organisatiestructuur: haar bedrijven in het buitenland, waaronder Shell South Africa en de Shell Petroleum Development Company (SPDC), Shell's dochter in Nigeria, hebben een bijna volledige beslissingsvrijheid. Dat heeft het bedrijf in het verleden geen windereen gelegd: de winsten die Shell weet te realiseren zijn astronomisch. De onderneming staat bovendien sinds jaar en dag te boek als het meest efficiënt geleide bedrijf in de olie-industrie.

Die structuur heeft echter ook zijn nadelen. De linkerhand weet vaak niet wat de rechter doet. Toen Shell UK in overeenstemming met de Britse overheid besloot dat de Brent Spar afgezonken zou worden, had ze niet in de gaten hoe groot de weerstand in bijvoorbeeld Duitsland tegen elke vorm van milieuvervuiling was. Toen de VN de boycot tegen Zuid Afrika had ingesteld kon Shell SA rustig doorgaan met de oliehandel, blind voor het feit dat het apartheidsregime al haar krediet in de wereld had verspeeld. Toen Saro-Wiwa op zijn executie wachtte, had Shell Nigeria niet in de gaten hoe groot de verantwoordelijkheid was die de wereld haar in de zaak toedichtte.

Voor de PR-afdelingen van Shell in West-Europa blijft in het algemeen weinig anders over dan advertentieruimte te kopen, om hierin de zaak vanuit het standpunt van de multinational te belichten, en het adres door te geven waar verontruste burgers meer infor-

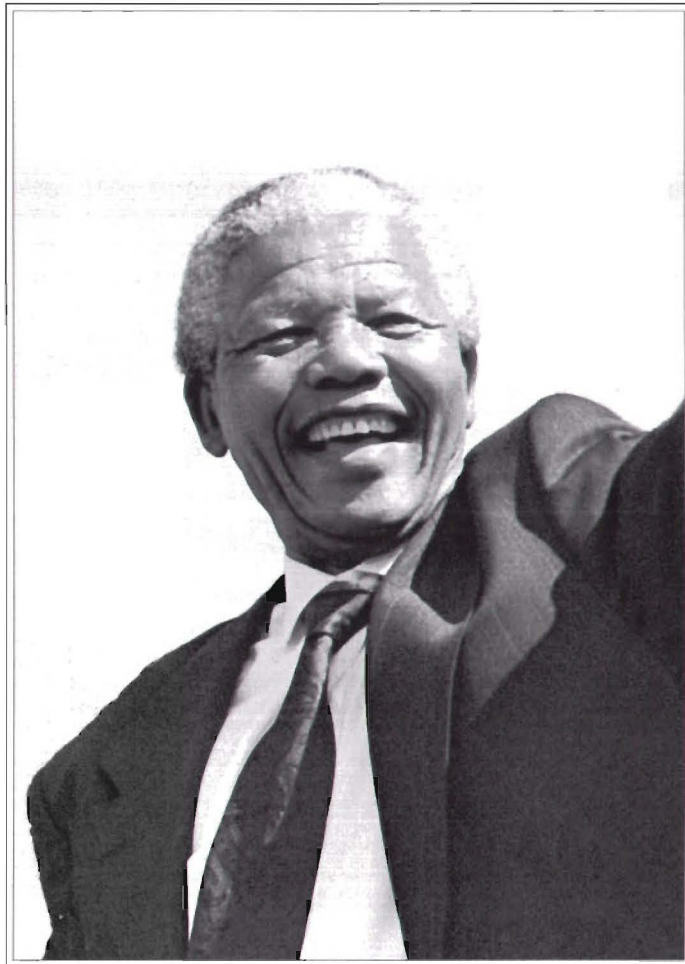
matie kunnen bestellen. Het kwaad is dan meestal al geschied: de publieke opinie is al lang aan de kant van de actiegroepen gaan staan en laat zich door een verhaaltje in de krant niet meer omturnen; zeker niet als dat verhaaltje door Shell zelf is betaald. In het geval van de Brent Spar was het jammer dat de oliegiigant heeft

verzuimd een betere mediacampagne op touw te zetten: zoals is gebleken had Shell de waarheid aan haar kant. De mening van de burger was echter al zo beïnvloed door de informatiebombardementen van Greenpeace dat zij niet meer open bleek te staan voor rationele argumenten, vooral niet als die van Shell afkomstig waren. In de zaak Saro-Wiwa heeft Shell inmiddels uit onverwachte hoek bijval gekre-

gen: de Wereldbank maakte onlangs bekend dat problemen als ontbossing en overbevising een veel groter gevaar voor het welzijn van de Ogoni's betekenen dan de oliewinning. Daarmee niets afdoend aan de legitimiteit van de eis van Saro-Wiwa een aandeel in de oliewinsten te krijgen.

Shell is het afgelopen jaar twee keer hard in aanraking gekomen met de mondigheid van de moderne burger. Het groeiende politieke en groene bewustzijn is een factor waarmee de multinational terdege rekening zal moeten gaan houden. Maar ook andere bedrijven zullen moeten gaan beseffen dat een goed product verkopen niet meer voldoende is om in de gunst van de consument te blijven. Van ondernemingen zal steeds vaker worden verwacht dat zij meehelpen de ecologische en demografische problemen van de wereld te verminderen. Als ze weigeren hun steentje bij te dragen, zullen ze net als Shell in 1995 op hardhandige wijze leren dat dergelijk gedrag tegenwoordig niet meer wordt geaccepteerd.

Power is not what you have, but what you are.

Volharding en toewijding. Eigenschappen die Nelson Mandela ten toon heeft gespreid om een onmogelijk lijkend doel te bereiken. Het zijn eigenschappen die wij, bij Procter & Gamble, verwachten van

mensen die met ons willen bouwen aan het versterken van onze veelal leidende posities in de markt van consumptiegoederen.

In vaak sterk concurrerende markten vraagt dat om academici die van een onhaalbaar idee een uniek succes maken. Mensen die het een uitdaging vinden om tegen de stroom in te roeien. En die mede daardoor met oplossingen komen die anderen zelfs niet hebben overwogen.

Met deze mentaliteit bouwde Mandela aan een nieuw Zuid-Afrika. Zo ook bouwt Procter & Gamble wereldwijd, en dus ook in Nederland, aan haar organisatie. Om die nog sterker te maken dan vandaag de dag.

Als dit ook jouw mentaliteit is, helpen wij je graag verder. Om niet alleen met ons de Procter & Gamblemerken, maar ook jezelf naar een leidinggevende positie te brengen. Wat daarbij voor ons vooral telt, is hoe jij je als student hebt ontwikkeld; je keuze van studie speelt geen rol. Als dit je aanspreekt, vraag dan het sollicitatieformulier aan of de brochure over de carrièremogelijkheden voor academici. Telefoon 010 - 28 63 100.

Procter & Gamble

Our progress was never created by 'standard' people.

De Fabeltjeskrant

Over stress en moderne fratsen in het Grote Dierenbos

Dag lieve kijkbuis kinderen van weleer. Zoals jullie waarschijnlijk wel hebben gemerkt, heeft mijn nieuwe nieuwsrubriek na twintig jaar plaats moeten maken voor Ricki Lake, De Bevallings, Ambulance-T.V. en andere quasi-reality television. De aandacht voor mijn wijze woorden naar aanleiding van de beslomeringen in het Grote Dierenbos werden weggewuifd als fabeltjes. Hiervoor zou in de jaren negentig geen plaats meer zijn. Ik bevind mij echter in goed gezelschap; tegelijk met mijn ontslag als nieuwsanalist moest ook mijn goede vriend mr G.B.J. Hiltermann het veld ruimen met zijn even informatieve analyse van de buitenlandse politiek. Het is wel duidelijk dat we nu al worden gemist, zonder Dierenbos en Buitenland dalen de kijkcijfers schrikbarend. Onze vroe-

Allereerst vereert zij Stoffel met Een Bezoek. "Ik ben een Gevallen Appeltje met een Rotplekje op mijn Schild," kreunt Stoffel. « Weet je wat ik vind?! Dat je hier niet alléén kunt blijven .Jij gaat met me mee! Geen Ge-Ja-Maar. Jij gaat Voetje voor Voetje met me mee naar Huize Hooggelegen. Ik help je wel," zegt Juffrouw Ooievaar Vastbesloten. En zo zit Stoffel de Appelige Schildpad even later Hoog en Droog in Huize Hooggelegen. Te wachten op het Drankje, Pilletje of Zalfje van de Dokter.

gere werkgevers gaan nu in een wildpark in een ver land praten over hoe het verder moet, hetgeen een ware belediging voor het Dierenbos is (waar het toch ook heel goed toeven is). Maar we zullen doorgaan. Waar Hiltermann een boek schreef om zijn kennis en de waarheid te verspreiden, kreeg ik het prachtige aanbod van de redactie van Rostra Economica om in ieder nummer een rubriek te verzorgen.

Er is veel gebeurd kinderen, sinds de laatste uitzending. Het Grote Dieren-

bos was in deze hectische tijd altijd het laatste bolwerk tegen de oprukkende stresskippen en carrièrehaantjes, maar dreigt nu ook ten onder te gaan aan hun overweldigende gekakel. De gevolgen voor de normale dieren zijn niet te overzien. Het wordt voor hen steeds moeilijker zich aan het pluimvee te onttrekken, want achter iedere struik schuilt een mogelijke aanvaller. Met slinkse methoden weten ze steeds meer dieren over te halen hun eigen pels in te ruilen voor het uniforme verenpak.

Juffrouw Ooievaar was de eerste die zich bij de indringers aansloot. Naar eigen zeggen had zij de rust en kalmte van het Grote Dierenbos en zijn inwoners altijd al verafschuwd. Zij rent nu dus al een aardig tijdje met de fastfood kippen en -hanen mee en wordt door hen op de vlerken gedragen. Momenteel bekleedt zij de hoogst denkbare functie bij deze loopvogels, de 'Voorbeeldfunctie'. Inderdaad komen de kippen op steeds hogere poten op je af met een preek over hun nieuwe manier van leven.

De gebroeders Bever hebben zich ook laten beïnvloeden door hun nieuwe gevederde vrienden. Ze hebben de waterpomptang ingeruild voor een glimmende moderne machine, die het werk veel beter en vooral 'ozo efficiënter' zou doen dan de ouderwetse gereedschapskist. De Bevers zitten nu al twee weken verdiept in de ge-

bruiksaanwijzing, terwijl de machine onaangererd blijft. Het achterstalig onderhoud loopt op en hun liedjes tijdens het werk worden terdege gemist.

Een tegenreactie kon natuurlijk niet uitblijven. Enkele dieren hebben zich georganiseerd en beramen nu een tegenoffensief. Het pluimvee mag zich in hoogste paraatheid brengen. En dan nu...

Oogjes dicht en snaveltje toe. Slaap lekker

(Jessica du Marchie Sarvaas)

De ORDENING van Geoffrey Hodgson

Koen Frenken

Geoffrey Hodgson is een van de bekendste institutioneel economen van deze tijd. Hij studeerde achtereenvolgens wiskunde, filosofie en economie. Hodgson is verbonden aan het 'Judge Institute of Management Studies' van de universiteit van Cambridge in Engeland. Hij is bekend geworden met het boek *Economics and Institutions: A Manifesto for a Modern Institutional Economics*, dat tegenwoordig geldt als een standaardwerk over de beperkingen van neoklassieke theorie. Tevens bevat het boek de grondslagen van een institutionele theorie. In zijn laatste boek *Economics and Evolution: Bringing Life Back into Economics*, presenteert hij een overzicht van evolutionaire concepten in economische theorie. Toen hij enige tijd geleden een bezoek bracht aan onze faculteit, gaf hij het onderstaande interview.

Wat is uw grootste bezwaar tegen een neoklassieke micro-economische benadering van instituties?

'Er zijn verschillende aspecten binnen de neoklassieke theorie waar ik het niet mee eens ben. Laat me er één noemen. Een van de belangrijkste veronderstellingen binnen de neoklassieke theorie is die van het methodologisch individualisme. Deze leer houdt in dat je alle sociale fenomenen in termen van individuen wil verklaren. Het is een leer met een vaststaand idee van menselijk gedrag, van de mens als het rationele, nutsmaximaliserende individu.

'Velen beweren dat individualisme in de economische wetenschap zo populair is omdat het in het Westerse bedrijfsleven zo werkt, en dan vooral in de Verenigde Staten. Empirisch onderzoek wijst echter uit dat als Westerse managers zaken doen, veel uitkomsten daarvan toegeschreven moeten worden aan dingen als vertrouwen, geven en nemen, en normen. Ze handelen dus niet altijd opportunistisch en uit hun eigenbelang, zoals dat in de theorieboeken staat.

'Als we gaan kijken naar andere instituties als gezinnen en de gemeenschap, waar inmiddels ook neoklassieke verklaringen voor bestaan, spelen zaken als normen, vertrouwen en tradities natuurlijk een nog grotere rol. Ook hier schiet de neoklassieke theorie dus tekort.

'Een ander voorbeeld van de beperkingen van neoklassieke economen is dat zij geen aandacht schenken aan de rol van cultuur als verklaring voor de verschillen tussen bedrijven, bijvoorbeeld tussen Japanse en Westerse bedrijven. Bedrijfsconomen en institutioneel economen doen dat wel. Ik vind dat alle theorieën zich bezig moeten gaan houden met sociale structuren, normen en waarden.

'Als er ooit een experiment geweest is dat heeft laten zien dat de neoklassieke theorie beperkt is, en dat instituties van het grootste belang zijn, dan is het wel wat gebeurd is in Oost-Europa. Voorstanders van shock-therapie, veelal neoklassieken, veronderstelden dat deze landen binnen een paar jaar instituties

zouden gaan opbouwen, waar wij in het westen decennia, soms eeuwen, over gedaan hebben. Ik noem dan met name het banksysteem, de rechtsstaat en de democratie. Dit zijn processen waarvan institutioneel economen altijd hebben gezegd dat ze veel langzamer en geleidelijker moeten verlopen. Helaas waren institutioneel economen niet in de positie belangrijke adviezen uit te brengen.

'Sinds kort beginnen ook veel neoklassieken toe te geven dat zij de capaciteiten van mensen hebben overschat om zich snel aan een nieuw systeem aan te passen. Ik denk dat mensen in Oost-Europa nog niet de wijzen van denken en omgaan hebben gevonden die noodzakelijk zijn voor een goed functionerend marktsysteem. Een aardig voorbeeld

”De theorie van complexiteit geeft ons een indicatie van hoe ‘orde uit chaos’ kan ontstaan”

hiervan las ik laatst in een tijdschrift over een Westers bedrijf dat zaken deed met een Russisch bedrijf. De Westerse zakenman ontdekte op een gegeven moment dat die Russische firma een identiek contract had afgesloten met een rivaal in het Westen. De Westerse zakenman was zeer verontwaardigd en riep de Russische op het matje, maar deze antwoordde: "Het is een vrije markt, en ik betaal gewoon degene die me het eerst levert." De man was volledig onwetend van het feit dat marktwerking net zo goed regels en vertrouwen veronderstelt als rivaliteit.'

Een alternatief voor neoklassieke economische theorie, hoe ziet die er uit?

'Voor mij is het fascinerende van volwassen markteconomieën dat er, ondanks dat er een veelheid van gedrag en activiteiten zijn, orde is. Hier volg ik Friedrich Von Hayek, die het begrip spontane ordening heeft uitgewerkt, wat weer geïnspireerd is door Smith. Ik denk

dat deze orde alleen mogelijk is wanneer mensen zich volgens bepaalde sociale regels gedragen, zodat anderen weten waar ze aan toe zijn. Een deel van die regels is in wetten vastgelegd, maar lang niet alles. Een econoom zou deze orde, deze stabiliteit, moeten verklaren, en niet a priori moeten veronderstellen zoals neoklassieke economen dat doen in traditionele evenwichtsanalyses.

'Economen zouden dus naar de economie moeten kijken als een complex systeem dat

alleen functioneert als bepaalde stabiele instituties bestaan, zoals moraal, vertrouwen, de overheid en een centrale bank. Aan de andere kant moeten deze instituties in kunnen springen op veranderende omstandigheden. Instituties moeten dus stabiel zijn, maar niet al te rigide. De theorie van complexiteit geeft ons een indicatie hoe 'orde uit chaos' kan ontstaan, om de populaire bewoording maar te gebruiken. Tevens zijn simulatie-modellen en statistieken voorhanden om zulke systemen te analyseren op hun eigenschappen.

'Grappig is dat macro-economen de economie eigenlijk wel als een complex systeem zien. Immers, CPB-modellen staan vol met honderden vergelijkingen. Dit wil alleen nog niet zeggen dat hoe meer je erin stopt hoe beter je voorspellingen zijn; eigenlijk zijn ze niet zozeer complex, maar groot. Deze CPB-strategie is contraproductief en dat heeft meerdere oorzaken. Ten eerste zijn de structurele vergelijkingen van zulke grote modellen vaak niet empirisch bevestigd; er wordt aan deze vergelijkingen alleen vastgehouden vanwege conventionele redenen. Ten tweede zijn er

zoveel vergelijkingen dat je het model kan laten doen wat je wil, bij wijze van spreken.

'Er zijn goede argumenten aan te voeren waarom eenvoudige modellen te verkiezen zijn, boven die grote modellen. Ten eerste maak je expliciet welke volgens jou de essentiële relaties zijn binnen een economisch systeem. Deze structurele vergelijkingen moeten empirisch gegrond zijn. Ten tweede kun je met eenvoudige modellen slechts algemene lange-termijn voorspellingen doen. Deze ma-

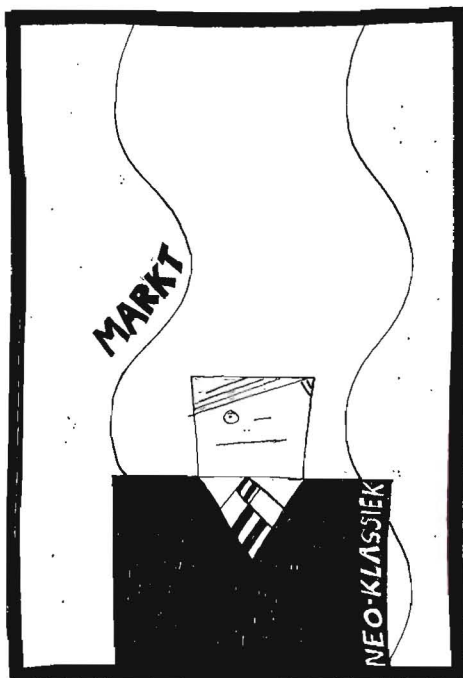
nier van modelleren is dus veel voorzichtiger en bescheidener dan de huidige high-tech-but-low-output modellen.'

“Ik vind dat alle theorieën zich bezig moeten gaan houden met sociale structuren, normen en waarden.”

Hoe denkt u over de toekomst van institutionele economie?

'Ik ben een tikkeltje onzeker over de toekomst ervan. Aan de ene kant denk ik dat deze stroming in het economisch denken binnenkort heel belangrijk wordt. Dat kan je ook zien als je kijkt naar ontwikkelingen in de bedrijfseconomie. Daar zie je al die trend waarbij de accenten steeds meer op normen en cultuur komen te liggen. Algemeen economen kunnen op dit vlak dus wat leren van bedrijfseconomen. Daarnaast zie je dat in wetenschappelijke roptijdschriften zoals *American Economic Review*, *Journal of Economic Literature* and *Economic Journal* er in toenemende mate aandacht is voor institutionele aspecten en evolutionaire concepten, ook van de kant van zeer eminente neoklassieke economen. Evolutionaire speltheorie is zo'n voorbeeld.

Tekening:
Marco van
Lierop

In de vorige Rostra was onder andere een artikel opgenomen over Nobelprijswinnaar Robert Lucas. Deze heeft deze prijs vooral gekregen voor zijn theorie over rationele verwachtingen in de economie. Van deze prijs heeft hij volgens Geoffrey Hodgson echter minder plezier gehad dan hij - rationeel - verwacht zal hebben. Tijdens de echtscheidingsprocedure liet zijn (nu) ex-vrouw namelijk vastleggen dat, als Lucas voor 1997 de Nobelprijs zou krijgen, zij de helft van het prijzengeld zou krijgen. Zoals bekend kreeg hij die prijs vorig jaar al, zodat hij de helft van zijn prijs bij zijn ex heeft mogen inleveren. De ex-vrouw van Robert Lucas gedroeg zich dus tijdens de echtscheidingsprocedure rationeler dan 'Mister Rationality' zelf.

'We moeten echter niet vergeten dat de economische wetenschap zelf ook een institutie is en zeer rigide kan zijn. Als je vandaag de dag naar economische faculteiten in de wereld kijkt, dan zie je dat eigenlijk iedereen de faculteiten in de Verenigde Staten probeert te kopiëren, en dan hoe het daar vijf jaar geleden was. Dit heeft tot gevolg dat, buiten een paar universiteiten in de VS, er niets nieuws van de grond komt. Een andere verontrustende trend die institutionele economie geen goed doet, is dat AIO's steeds beter toegerust dienen te zijn met wiskunde. Het beheersen van wiskundige technieken is bijna het belangrijkste selectiecriteria geworden. Dit betekent dat studenten met een bredere en historische visie niet aan de bak kunnen komen. Dit moeten institutionele en andere economen tegengaan door zelf netwerken en instituten op te richten, waarin nieuwe ideeën en onderzoeksresultaten uitgewisseld kunnen worden.'

Met dank aan Robin Molenaar.

Actief worden op de faculteit zonder dat het je kansen op de arbeidsmarkt vergroot? Dat kan! Word **Rostra-redacteur!**
Ooit van een Rostra-borrel gehoord? Natuurlijk niet! Wij vragen niet om cv's, het enige wat we eisen is bloed, zweet en tranen.
Lijkt dit je wat? Kom gerust eens langs in kamer E0.05.

DE VERBOUWING VAN (FISCALE) ECONOMIE

drs R.A. de Klerk

De FEE ondergaat grote veranderingen, constateert Douwe Douwes in zijn 'Faculteit in de steigers' (Rostra 210, november 1995). Vrijwel alle vernieuwingen zijn direct van invloed op de leersituatie van studenten. De aangekondigde herstructurering van de onderwijsprogramma's heeft dan ook voor de nodige onrust onder studenten gezorgd. In dit artikel wordt getracht onnodige onzekerheid weg te nemen.

Primaire doelstellingen van de in gang gezette reorganisatie van het onderwijs zijn verhoging van de efficiency en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Om deze doelen te bereiken wordt gestreefd naar modernisering van de onderwijsprogramma's, invoering van nieuwe onderwijsvormen, uitbouw van de onderwijsevaluatie, de studie-adviesring en het mentorensysteem en wijzigingen in de organisatie van het onderwijs. De meeste veranderingen kunnen geleidelijk worden doorgevoerd, maar in enkele gevallen kunnen de doelstellingen slechts worden gerealiseerd door drastische ingrepen in de organisatie of de structuur van het onderwijs.

De aanleiding en de noodzaak om te komen tot een grootscheepse vernieuwing van de faculteit werd voor het eerst verwoord in het Beleidsplan FEE (juni 1994), en later uitgewerkt in twee nota's over kwaliteitsverbetering in het onderwijs. De ingrijpende organisatorische verandering van het onderwijs, onderwerp van de eerste kwaliteitsverbeteringsnota, is inmiddels ten uitvoer gebracht door de oprichting van een onderwijsinstituut dat, onder leiding van een nieuw aangesteld rector, verantwoordelijk is voor de programmering, coördinatie en uitvoering van het basisonderwijs. De tweede kwaliteitsverbeteringsnota behelst de contouren van een herprogrammering van de post-propaedeutische fase met als doel aanbrengen van een doorzichtiger en onderwijskundig meer bevredigende structuur van de opleidingsprogramma's. De nieuwe programma's voor de opleiding Economie en Fiscale economie worden ingevoerd per september 1996. Hoe ziet de nieuwe structuur eruit? en wat zijn de consequenties voor de huidige studenten?

Afstudeerrichtingen en opleidingsstructuur

Het aantal varianten binnen de opleiding Economie wordt beperkt. De huidige opleidingsvarianten worden vervangen door vier programmatisch ingevulde studierichtingen, te weten Algemene Economie (AE), Bedrijfs-

economie (BE), Internationale Financiële Economie (IFE) en Institutionele Economie (IE). De opleiding Fiscale economie blijft in één variant aangeboden worden. De teruggang in het aantal te kiezen specialisaties impliceert niet echt een beperking van de keuzevrijheid van studenten. Binnen de nieuwe studierichtingen is een grotere mate van keuzevrijheid en kunnen onderwijsprogramma's worden samengesteld die inhoudelijk in grote lijnen overeenkomen met de programma's van de huidige opleidingsvarianten.

De invulling van de varianten is nog niet definitief. Sinds september zijn voor de genoemde afstudeergebieden programmacommissies aan het werk, waarvan de meeste inmiddels hebben gerapporteerd aan het Faculteitsbestuur.

De didactische opbouw van het programma

Alle afstudeerrichtingen zijn (naast het verplichte werkstuk en de verplichte afstudeeropdracht) opgebouwd uit basisvakken, verbredingsvakken en specialisatievakken, en uit steun- en keuzevakken. Alle vakken hebben een omvang van 7 studiepunten. Bij basisvakken gaat het om een inleiding in het vakgebied. Deze vakken worden gevolgd in het eerste post-propaedeutische jaar. In de verbredingsvakken wordt de analytische kern toegepast op een groter aantal problemen en wordt een grotere theoretische diepgang nagestreefd. De vakken worden geprogrammeerd in het tweede jaar en hebben minimaal één (en maximaal twee) basisvak(ken) als ingangseis. Ook een steunvak kan als ingangseis gesteld worden. De specialisatievakken vormen de afronding van de bestudering van een specifiek deelterrein door verdieping van het inzicht, toegespitst op een deelthema. De vakken zijn geprogrammeerd in het derde post-propaedeutische jaar en hebben minimaal één (en maximaal twee) verbredingsvakken en eventueel een steunvak als ingangseis. Bij steunvakken gaat het om onderwijs in niet-economische kennis die instrumenteel is ten opzichte van de eerder genoemde vakken-

soorten. Keuzevakken zijn alle vakken die zijn goedgekeurd als invulling van de vrije keuzeruimte. Basis-, verbredings- en specialisatievakken vormen de kernvakken van de opleiding en zijn onderling verbonden door ingangseisen. De vakkentrajecten die op deze manier ontstaan (basisvakken in het eerste, verbredingsvakken in het tweede, en specialisatievakken in het derde post-propaedeutische jaar) vormen de ruggegraat van de opleiding.

Het toegestane vakkenaanbod

De didactische opbouw van het programma bepaalt in samenhang met een kwantitatieve norm voor de verbredings- en specialisatievakken het totaal aantal vakken dat mag worden aangeboden door de in een afstudierichting participerende leerstoelen. Het maximale vakken aanbod bestaat uit:

*de verplichte basis- en steunvakken (4+1 voor AE en BE, 1+1 voor IFE en IE, en 3+1 voor FE). De basisvakken zijn alle verplicht. Voor de keuzevakken kan gekozen worden uit een zeer beperkte lijst;

*de verbredings- en specialisatievakken (het totaal hiervan mag maximaal gelijk zijn aan vier maal het aantal kernhoogleraren dat in het basisprogramma participeert (20 voor AE, 28 voor BE, 4 voor IFE en IE):

*de keuzevakken. Alle basis- en verbredingsvakken van andere afstudierichtingen mogen dienen als invulling van de keuzeruimte. Daarnaast kunnen keuzevakken worden aangeboden door bijzondere hoogleraren of op initiatief van individuele docenten. Om in aanmerking te komen voor formatieve beloning dient een aantal van 20 geslaagde studenten te worden gerealiseerd.

De herstructurering zal dus leiden tot een drastische sanering van het vakkenaanbod. In plaats van de huidige 70 basis- en 50 specialisatievakken komt een geschat aantal van 10 basisvakken, 50 verbredings- en specialisatievakken en zo'n 20 specifieke keuzevakken.

Studieprogramma's en afstudeerregels

Afstudeerregels leggen de verplichtingen vast waaraan de student moet voldoen bij de samenstelling van zijn studieprogramma. Net als in de huidige structuur is de keuzevrijheid van studenten groter als zij kiezen voor de vrije afstudierichting. Binnen de vrije afstudierichting moeten, naast de algemeen verplichte onderdelen Vaardigheden en Statistiek, vier basisvakken worden gekozen uit het totale aanbod van de vier specifiek ingevulde

afstudierichtingen. Daarnaast dienen minimaal 21 studiepunten ingevuld te worden met vakken op verbredings- en eveneens minimaal 21 studiepunten met vakken op specialisatieniveau. Minimaal één algemeen economisch en minimaal één bedrijfseconomisch kernvak dient minstens op verbredingsniveau te worden afgelegd. Zowel werkstuk (7 studiepunten) als scriptie (14 studiepunten) dienen geschreven te worden voor één van de kernvakken. De resterende keuze-

ruimte moet worden ingevuld met vakken die zijn toegelaten tot de keuzevakkenlijst of waarvoor toestemming is verleend door de examencommissie.

Zoals reeds aangegeven zijn de afstudeerregels voor de specifieke afstudierichtingen stringenter. De bovenstaande afstudeerregels voor de vrije variant moeten als volgt worden aangevuld, c.q. geamendeerd:

*de te kiezen basisvakken en (eventueel) steunvakken liggen vast;

*minstens 2 verbredingsvakken en 2 specialisatievakken moeten gekozen worden uit het aanbod van de afstudierichting zelf;

*de scriptie moet geschreven worden voor één van de kernvakken van de afstudierichting.

De overgangsregeling

Geen student zit te wachten op een herziening van het programma tijdens de rit. Vandaar dat gewerkt wordt aan een overgangsregeling die zoveel mogelijk rekening houdt met studenten 'in de overgang'. De kern van de af te kondigen overgangsregeling zal zijn dat studenten die zijn begonnen met studeren in de oude structuur ook afstuderen volgens de oude structuur. Dat wil zeggen dat voor die studenten de oude opleidingsvarianten gehandhaafd worden en dat zij slechts te maken hebben met de afstudeerregels die voor deze structuur zijn geformuleerd. Er is dus eigenlijk geen overgang in de letterlijke betekenis, maar er zijn wel overgangsproblemen die samenhangen met het wegvallen van oude vakken. Niet alle onderdelen van de oude opleidingsvarianten worden (na een overgangsperiode van een jaar) in de nieuwe structuur nog aangeboden. Hierboven werd al signaleerd dat de introductie van de nieuwe structuur gepaard gaat met een reductie van het vakkenaanbod met enkele tientallen. Als gevolg daarvan kunnen zich twee soorten problemen voordoen:

*een specifiek onderdeel dat verplicht is in de oude structuur wordt niet meer aangeboden. De oplossing voor dit probleem ligt in het laten vervallen van de verplichting (waardoor

de keuzeruimte wordt vergroot), of in het opleggen van een vervangende verplichting. Dit soort problemen blijkt zich slecht is een zeer beperkt aantal gevallen voor te doen;

*aan een algemene verplichting uit de oude structuur kan niet meer voldaan worden. Zo bestaan in de nieuwe structuur geen 14-punts specialisatievakken meer die in de oude varianten verplicht zijn voorgeschreven. De oplossing van dit soort problemen, die veel vaker voorkomen dan de problemen uit de eer-

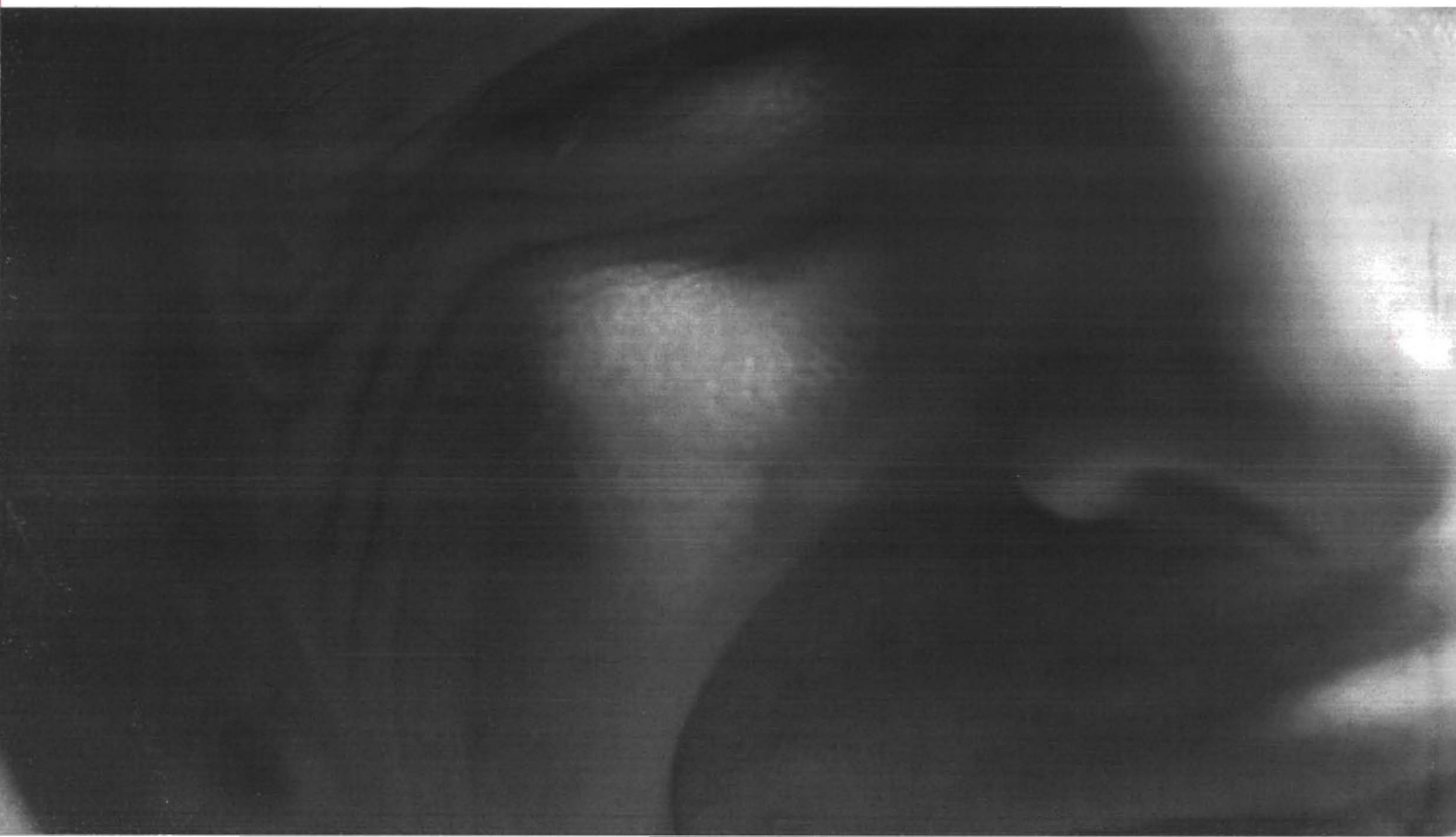
ste categorie, is heel simpel: er worden nieuwe vakken (of combinaties van nieuwe vakken) aangewezen die als vervangende eis voor het de oude stijl verplichting telt. In plaats van het oude 14-punts specialisatievak mag de student bijvoorbeeld kiezen voor een combinatie van een nieuw verbredings- en een nieuw specialisatievak, of voor twee nieuwe specialisatievakken.

Naast de rompslomp van de combinatie van oude-stijl afstudeerregels en nieuwe vakken, bestaat het nadeel voor de oude-stijl studenten uit een tamelijk ingrijpende beperking van het vakkenaanbod. Om hen hierin zoveel mogelijk tegemoet te komen, zal de introductie van de nieuwe vakken gefaseerd plaatsvinden. Met ingang van het studiejaar 1996/1997 worden de nieuwe basisvakken gegeven. Behalve deze tien vakken bestaat het vakkenaanbod in dat jaar uit de basisvakken oude stijl die niet terugkeren als basisvak in de nieuwe structuur en de oude (14 punts) specialisatievakken. Beide laatste vakkengroepen worden in het studiejaar 1997/1998 vervangen door de nieuwe verbredings- en specialisatievakken. Studenten die met de overgang geconfronteerd worden, kunnen dus in elk geval het studiejaar 1996/1997 die oude stijl-vakken gebruiken om die onderdelen te behalen die zij in ieder geval nog in de oude stijl willen doen.

Onmiddellijk na de vaststelling van opleidingsstructuur en overgangsregeling door de Faculteitsraad, zullen de regelingen, zowel via mailings als via voorlichtingsmateriaal en -bijeenkomsten gedetailleerd bekend gemaakt worden.

Rob de Klerk is nu coördinator bèta- en gammaprocedure en was tot voor kort hoofd studentenzaken FEE.

**Er zijn momenten
dat hij het even niet meer weet.
Heel even maar.**

Natuurlijk wist ik dat het zou gaan gebeuren. Ik was er anderhalf jaar geleden nota bene zelf over begonnen. Had aan mijn mentor gevraagd of ik misschien een tijdje in Italië kon gaan werken.

'Zet eerst maar R.A. achter je naam', zei hij.

Maar drie weken later informeerde hij hoe het met mijn Italiaans stond. En of ik soms ook een bepaalde vestiging op het oog had. Rome bijvoorbeeld?

Daarna is het allemaal heel snel gegaan. Twee dagen na het afronden van m'n postdoctoraal stapte ik in het vliegtuig. Dat is nu twee maanden geleden.

Leuke lui, die Italianen. Maar heel anders. Ander temperament, andere werkwijze. Ik dacht dat ik het accountantsvak aardig onder de knie had, maar in het begin voelde ik me hier regelmatig weer in de korte broek staan. (En niet vanwege de zon.)

Import. Export. Italiaanse wetgeving. Europese richtlijnen. Internationale bepalingen. Bureaucratie. En dat alles in een Zuideuropees tempo...

Soms heb ik wel eens m'n twijfels, zie ik het even niet meer zitten. Nou schijnen mannen in Italië te mogen huilen. Maar dan ben ik toch opeens weer die nuchtere Hollandse doorbijter.

Nog zestien maanden, dan wil ik niet eens meer terug...

Accountants & Consultants

De Top. Het sleutelwoord voor een selecte groep HEAO'ers en bedrijfseconomen die bij KPMG Accountants & Consultants werken aan hun carrière. **Managing the client, managing the business, managing the people.** En tenslotte: **managing yourself.**

Ondernemers dus, die binnen tien jaar tot de absolute top van de internationale financiële dienstverlening behoren.

Geïnteresseerd? Informeer dan bij Bureau Werving & Selectie, Burgemeester Rijnderslaan 10, 1185 MC Amstelveen, telefoon 020 - 656 71 62.

E < > M C 2

Zzien Bekkali

April 1994 werd A.H Kleinknecht directeur van het Economisch en Sociaal Instituut van de VU. Voor die tijd kenden weinig mensen hem, maar dat veranderde snel na zijn aanval op één van de heilige huisjes van Nederlandse economie, de loonmatiging. Volgens Kleinknecht moet de politiek zich niet bemoeien met de marktwerking van de arbeidsmarkt en beïnvloedt loonmatiging de economie op een negatieve wijze. Kleinknecht waarschuwt dat we niet bang moeten zijn voor de korte termijn effecten van loonstijgingen, want het lange termijn effect is dat de meest innovatieve bedrijven een relatief voordeel op zwakkere broeders krijgen. Hierdoor wordt de economie gestimuleerd.

Voor de natuurkundigen is $E=MC^2$ heiliger dan Mekka voor de moslims. Voor de Nederlandse economen was loonmatiging lange tijd heilig, maar door bijdragen van vooral Van Schaik en A.H. Kleinknecht zijn de Nederlandse economen zich langzamerhand aan het bekeren. "Ik hoor de laatste tijd weinig enthousiaste pleiters voor loonmatiging", zegt een tevreden lachende Kleinknecht. De in Duitsland geboren econoom kwam op verzoek van het ministerie van OCW in 1980 terecht in Nederland en heeft na een lange carrière bij de VU, de Rijksuniversiteit Limburg en de UvA, uiteindelijk de leiding gekregen van het Economisch en Sociaal Instituut van de VU.

In de paar weken na zijn oratie werd hij de meest tegengesproken econoom van Nederland. Alle bobo's van Nederland vielen over hem en of dat nou Van der Ploeg of minister Melkert was, iedereen wees hem op zijn ongelijk.

Kleinknecht kwam tot de conclusie dat loonmatiging op de lange termijn desastreus is doordat zij leidt tot een geleidelijke afbraak van de industriële basis. Verder wijst hij op de conclusie van Van Schaik dat gedurende de periode van 1984 tot 1990 de groeiquote van het Nederlandse BBP niet hoger was dan het EU-gemiddelde (3,1%). "Nederland heeft vergeleken met landen die niet hebben gematigd, geen extra groei gerealiseerd en extra investeringen zijn ook achterwege gebleven. Als de succesverhalen over de Nederlandse banengroei kloppen en indien de Nederlandse produktiegroei niet boven het Europese gemiddelde lag, dan zijn de successen op de arbeidsmarkt bijna uitsluitend te verklaren door een achterblijvende groei van de arbeidsproductiviteit ten opzichte van het EU-gemiddelde."

Loonmatiging brengt de economie volgens Kleinknecht in een negatieve spiraal, waarbij steeds meer loonmatiging nodig is om de economie draaiende te houden. "Uiteindelijk kan ondanks loonmatiging een stijging van de loonkosten per eenheid produkt plaatsvinden waardoor, om de concurrentie aan te

kunnen, weer loonoffers gevraagd worden, met als gevolg een verdere produktiviteitsdaling. Loonmatiging heeft dus iets van een vicieuze cirkel en moet daarom doorbroken worden."

Schumpeter

Een verklaring hiervan is dat loonmatiging het Schumpeteriaanse proces van creatieve destructie in de weg staat. "Schumpeter was één van de eerste economen die op het belang van innovatie wezen. Onder creatieve destructie verstaan we het verdringen van ondernemers met oude produkten door ondernemers met nieuwe, innovatieve produkten. Men concurreert niet door hetzelfde produkt tegen een lagere prijs aan te bieden, maar

Kleinknecht kwam tot de conclusie dat loonmatiging op de lange termijn desastreus is.

door het op de markt brengen van een beter produkt." Een historisch voorbeeld is de gloeilamp die gasverlichting overbodig heeft gemaakt.

"Uit onderzoek blijkt dat technologische innovatie een positieve invloed heeft op de banengroei, de kwaliteit van het werk, de winstgevendheid en de lonen. De boodschap hiervan is dat een aantal van de problemen waar Nederland mee worstelt oplosbaar moet zijn indien het ons lukt de inspanningen van bedrijven op het gebied van technologische innovatie op te voeren."

"Innovatoren hebben ruimere winstmarges dan de niet-innovatoren, en zullen daarom minder last hebben van loonstijgingen. Een loonstijging zal dus vooral de zwakke broeders treffen. Innoveren zal beter beloond worden doordat niet innoveren tot faillissement zal leiden. Door het vrijgekomen marktaandeel zullen de innovatieve bedrijven nog harder kunnen groeien." Volgens Kleinknecht moet de regering zich daarom niet

meer bemoeien met de loonontwikkeling en ophouden met het pleiten voor loonmatiging. Hij vindt het raar dat men het er op alle deelmarkten van de economie, behalve de arbeidsmarkt, over eens is dat het marktmechanisme het beste de prijzen kan bepalen. "Stel je eens een moment voor wat er zou gebeuren als de overheid een beleid tot het matigen van rente en dividend zou afkondigen. Veel economen zouden dan met overtuigende argumenten komen waarom dat niet kan. Voor

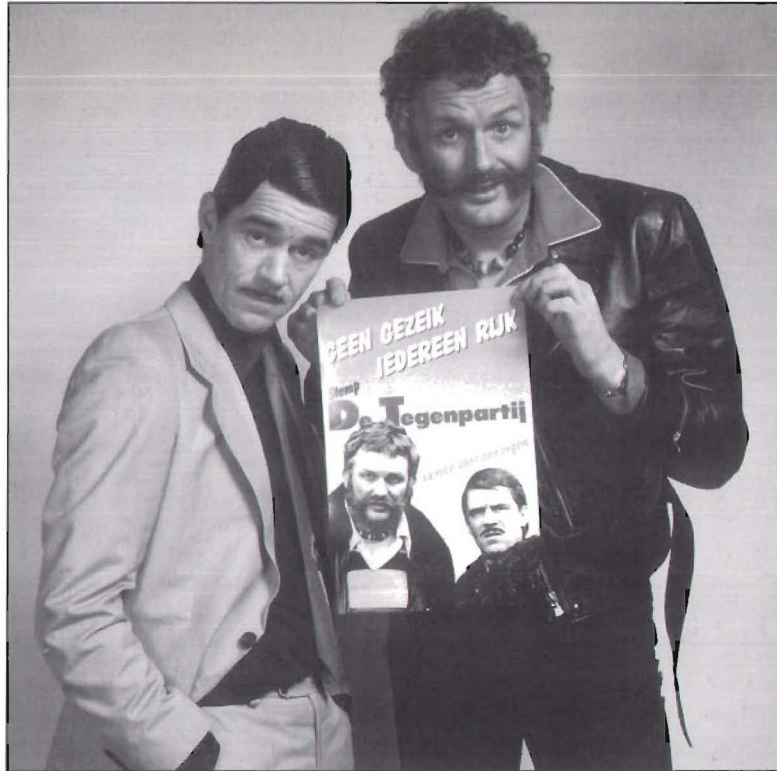
wat betreft de hoogte van de lonen wordt echter nog altijd impliciet aangenomen dat de politiek het beter weet en zelfs het recht heeft om met een looningreep te komen. Is dit niet uiterst merkwaardig?"

Veel economen wijzen op de mogelijke gevolgen van een loongolf. Er zouden veel ontslagen vallen en de lasten zouden volgens hen alleen maar groeien waardoor men alsnog voor loonmatiging zou kiezen. Volgens Kleinknecht is dit alleen op korte termijn het geval en zijn er drie zaken die voor een loongolf tijdens een recessie pleiten. Behalve behalve het creatieve-destructiemechanisme verwijst hij naar de conclusies van zijn collega Van Schaik, die bevestigen dat loonmatiging in ieder geval niet tot extra outputgroei leidt maar wel tot een lagere groei van de arbeidsproductiviteit.

Keynes

Ten derde verklaart Kleinknecht zijn voorkeur voor een gematigde loongolf met het Keynesiaanse model. "Het Keynesianisme is wellicht op sterven na dood maar een gematigde loonontwikkeling heeft een negatieve invloed op de binnenlandse koopkracht en op de binnenlandse consumptie. Dit laatste heeft niet alleen de korte termijn werkgelegenheidsgevolgen, zoals beweerd door de Keynesiaanse economen. Uit recent onderzoek blijkt namelijk dat onderbesteding het innovatieproces negatief beïnvloedt. Dit blijkt niet alleen uit micro-econometrisch onderzoek. Men kan ook statisch aantonen dat het Nederlandse midden- en kleinbedrijf systematisch minder innoveert dan die van andere landen. Dit is jammer want juist de innovatoren in het midden- en kleinbedrijf scheppen het meeste werk." redeneert hij verder.

Veel critici vinden dat Nederland helemaal niet achterloopt en dat Kleinknecht eigenlijk loopt te zeuren. Kleinknecht vindt dat opmerkelijk. "Als men de lonen wil matigen dan komt men met allerlei cijfers die laten zien dat Nederland niet meer bij de top behoort. Als ik dat zelfde verkondig tikt men

mij op de schouders." Toch kan hij de redenering van deze mensen volgen. "Deze critici wijzen op het feit dat Nederland nog steeds tot de meest produktieve landen behoort. Ik kijk echter liever naar de produktiviteitsgroei omdat Nederland een lagere groei vertoont dan concurrerende landen. Als dit lang doorgaat en wij dus ten opzichte van de concurrentie meer terrein verliezen dan zal er een moment komen dat Nederland ook qua arbeidsproductiviteit niet meer bij de top zal behoren."

In zijn onderzoeken legt Kleinknecht sterk de nadruk op de kwaliteit van de export. Bedrijven die innoveren exporteren namelijk meer en verdienen ook meer. Nederland heeft zich helaas gespecialiseerd in de minder kennisintensieve producten, wat haar export zeer afhankelijk maakt van bijvoorbeeld prijsschommelingen. De oorzaak van het lage aandeel van high-tech producten in de Nederlandse export kan gezocht worden in de lage investeringen in R & D. Dit moet volgens Kleinknecht snel veranderen. "Uit onderzoek blijkt dat produktgericht R & D een significant positieve invloed heeft op de exportintensiteit van een bedrijf." Verder zegt hij: "De zwakte op het gebied van R&D hoeft zich niet meteen te vertalen in een dalende export, maar de kwaliteit van de export leidt er wel onder. Door loonmatiging is de kennisintensiteit en winstgevendheid achteruitgegaan in vergelijking met de concurrentie."

Strengere milieueisen zijn gewenst

Kleinknecht is een voorstander van strengere milieueisen. De milieueisen zullen op internationaal niveau vroeg of laat aangescherpt wor-

den en Nederland kan, volgens hem, een belangrijke kennisvoorsprong verwerven als ze de eisen snel aanscherpt. "Als Nederland als eerste scherpere milieueisen stelt worden de Nederlandse

bedrijven als eerste geprikkeld om naar technieken te zoeken, die het milieu zo min mogelijk aantasten. Hierdoor zullen ze een voorsprong kunnen krijgen ten opzichte van hun buitenlandse

collega's. Je stimuleert hiermee een belangrijk stuk kennisontwikkeling, dat uiteindelijk kan leiden tot meer export".

Volgens critici staat dit gelijk aan het smeken om het vertrek van bedrijven. Kleinknecht kijkt er anders tegenaan en wijst op de voorsprong die de bedrijven zouden verwerven op de niet-milieu aantastende technologieën en produktiemethodes. Buitenlandse bedrijven die in Nederland slechts lage kosten zoeken, moeten helaas ergens anders heen. "Nederland heeft meer te bieden dan lage kosten, namelijk een stabiele economie, een stabiele politieke koers, veel hooggeschoold personeel en een goeie infrastructuur."

Kleinknecht maakt zich niet alleen druk om het beleid van de Nederlandse regering ten aanzien van de lonen, maar ook om de wensen van sommige politici die bijvoorbeeld de regeling waarbij CAO's algemeen verbindend verklaard worden, willen afschaffen. "Als gevolg van zulke flexibilisering zullen de lonen in bedrijven waar het goed gaat, sterker stijgen dan bij de verliesgevende bedrijven. Op korte termijn is dit wellicht voordelig voor de arbeidsmarkt. Echter, gegeven de bevinding dat innoverende bedrijven meer winst maken dan de niet-innoverende bedrijven komt realisatie van dergelijke maatwerk-CAO's er op neer dat innoverende bedrijven gepakt worden met hardere looneisen, en dat de niet-innoverende worden beloond met zachte looneisen. Dit is een subsidie voor zwak ondernemerschap en zo ongeveer het laatste waar men om moet vragen in een land dat een schrijnend gebrek kent aan ondernemers die iets ondernemen!"

AMSTERDAMSE CARRIÈRE DAGEN

21 EN 22 FEBRUARI 1996

Uiteraard dromen we allemaal van die ene wereldbaan met fantastische doorgroeimogelijkheden vergezeld van een leuke maandelijks vergoeding. Het behoeft geen verdere uitleg dat een dergelijke betrekking slechts bereikbaar wordt wanneer je je uitgebreid laat voorlichten over de wensen van verschillende werkgevers, je bepaalde vaardigheden verwerft en de juiste, weloverwogen keuzen maakt betreffende studie en nevenactiviteiten.

In het kader hiervan organiseert de Sefa op 21 en 22 februari de Amsterdamse Carrière Dagen. Op deze twee dagen kan kennis gemaakt worden met verschillende bedrijven, een aantal overheidsinstanties en diverse functies binnen deze organisaties. De eerste dag is bestemd voor studenten van uiteenlopende afstudeerrichtingen, die zich breed op de arbeidsmarkt willen oriënteren. De tweede dag is gericht op een kleine groep studenten, die op het punt staat af te studeren. Zij kunnen zich dan presenteren naar bedrijven in individuele gesprekken met recruiters. Het programma ziet er als volgt uit:

Woensdag 21 februari

Tijdschema:

8.45 - 9.15 uur	Ontvangst met koffie
9.15 - 10.00 uur	Dagopening
10.00 - 10.45 uur	Sessie 1
10.45 - 11.15 uur	Koffiepauze
11.15 - 12.00 uur	Sessie 2
12.15 - 13.00 uur	Workshop / Lunch
13.00 - 13.45 uur	Lunch / Workshop
14.00 - 14.45 uur	Sessie 3
14.45 - 15.15 uur	Theepauze
15.15 - 16.15 uur	Forum
16.30 - 17.30 uur	Afsluiting met borrel

Deze dag zal worden geopend door de heer J.P. van der Reijden, voorzitter van de Vereniging Veronica Omroep Organisatie en de heer S. Jongerius van het Loopbaan Advies Centrum (LAC).

Deelnemers hebben de mogelijkheid een drietal sessies en n workshop te volgen. Tijdens een sessie worden specifieke functies en verschillende carriërs betreffende bedrijf belicht. Hiernaast staat een overzicht van de verschillende sessies en workshops.

De dag wordt afgesloten met een forum, dat onder leiding zal staan van de heer E. Dirksen, docent aan de UvA. Recruiters van de bedrijven KPN, ING, Procter & Gamble en het LAC zullen deelnemen in het forum. De discussie gaat over de mogelijkheden van de student om zijn arbeidsmarktperspectief te verbeteren en over de optimale combinatie van studie en nevenactiviteiten.

Na afloop is er een borrel, waar studenten en recruiters op informele wijze met elkaar in contact kunnen komen.

Sessies

ABN-AMRO	- MANAGEMENT TRAINEE
AEGON	- FINANCIËEL MANAGER
ARTHUR D. LITTLE	- MANAGEMENT CONSULTANT
THE BOSTON CONSULTANCY GROUP	- BEDRIJFSPRESENTATIE
CARGILL	- SALES MANAGER
CENTRAAL BUREAU STATISTIEK (CBS)	- ALGEMEEN ECONOMOOR
DSM	- BEDRIJFSPRESENTATIE
ESSO	- BEDRIJFSPRESENTATIE
HEINEKEN	- PRODUCT MANAGER
KONINKLIJKE HOOGOVENS	- CONTROLLER
IBM	- LOGISTIEK MANAGER
ING	- MANAGEMENT TRAINEE
KPMG	- MANAGEMENT TRAINEE
KPN	- CONTROLLER
MEESPIERSON	- CORPORATE FINANCE
MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN	- INTERNATIONAAL ECONOMOOR
NIKE	- MARKET ANALIST
PHILIPS	- CONTROLLER
PRICE WATERHOUSE	- ACCOUNTANT
PROCTER & GAMBLE	- BRAND MANAGER
SHELL	- BEDRIJFSPRESENTATIE
UNILEVER	- FINANCIËEL MANAGER

Workshops

Naast het volgen van sessies is het de eerste dag ook mogelijk om mee te doen aan een workshop. Je kunt kiezen uit de volgende onderwerpen:

Assessment Center	- door het LAC
Non-verbale presentatietechnieken	- door het LAC
Sollicitatiebrief en C.V.	- door Smeets & Partners
Hoe plant u uw carrière	- door Mercuri Urval

Wat zoeken werkgevers nu eigenlijk?

Hoewel je misschien anders zou verwachten, ben ik van mening dat het onderwijs aan de UvA steeds verder van de arbeidsmarkt staat. Kennis verouderd immers steeds sneller. Bovendien zet de trend dat afgestudeerden uitwaaieren over de arbeidsmarkt door. In steeds minder startfuncties kunnen zij de op de UvA opgedane kennis direct benutten. In selectieprocedures zijn afgestudeerden van verschillende disciplines vaker elkaars concurrenten. Wat zoeken werkgevers nu eigenlijk?

Voor veel werkgevers is de waarde van een doctoraal diploma niet zozeer gelegen in de kennis die is opgedaan maar in het proces dat daar voor nodig was. Een doctorandus wordt geacht om een goed analytisch vermogen te hebben, hij/zij kan in korte tijd een grote hoeveelheid nieuwe kennis verwerken, hoofd- en bijzaken onderscheiden en tot nieuwe inzichten komen. Veel selecteurs vertrouwen erop dat de universiteit dit vermogen voldoende heeft getoetst en dat degenen die dit niet beheersen de eindstreep niet halen. Hoge cijfers zijn voor veel startfuncties geen onderscheidend selectie-criterium. Sollicitanten met overwegend zwakke cijfers en/of een lange studieduur, moeten zich daarentegen in selectieprocedures vaak verantwoorden. Compenserende oorzaken kunnen zijn een aantoonbaar actief vrijetijdsleven, langdurige ziekte of een bijbaan die veel tijd en energie kostte.

De persoonlijkheid van de sollicitant telt voor veel selecteurs het zwaarst. Is hij/zij flexibel, contactueel en overtuigend en kan hij/zij in een multidisciplinair team werken en een presentatie verzorgen? Deze persoonlijkheidskenmerken worden in het huidige onderwijs weinig ontwikkeld. In sollicitatieprocedures zullen kandidaten duidelijk moeten maken dat zij over de gewenste persoonlijkheidskenmerken beschikken. Nevenactiviteiten kunnen hen daarbij helpen. Ook hier gaat het er vaak niet zo om wat sollicitanten hebben gedaan, maar hoe zij iets hebben aangepakt en wat hun resultaten waren. Hoe losten zij moeilijkheden op? Waarin verschilden zij daarin van anderen? Waar zijn zij enthousiast voor? De beste sollicitant weet dit te onderbouwen met praktijkvoorbeelden.

Studenten die zich willen voorbereiden op hun overstap naar de arbeidsmarkt kunnen dit doen op de Amsterdamse Carrière Dagen. Studenten en pas afgestudeerden zijn natuurlijk altijd van harte welkom op het Loopbaan Advies Centrum (LAC). Bij het LAC is het immers iedere dag CARRIÉ-REDAG!

Stef Jongerius
Arbeidsmarktadviseur
LAC

Donderdag 22 februari

Voor deelname aan deze dag dient een standaard-CV te worden ingeleverd. Het formulier hiervoor is af te halen bij de Sefa.

Tijdschema:

- 9.15 - 9.45 Ontvangst met koffie
- 9.45 - 10.00 Opening door de commissie-voorzitter
- 10.00 - 12.30 Gesprekken, Trainingen, Cases
- 12.30 - 14.00 Lunch
- 14.00 - 16.30 Gesprekken, Trainingen, Cases
- 16.30 - 17.30 Afsluiting en borrel

Een aantal Nederlandse ondernemingen zal deze dag verschillende cases en individuele gesprekken verzorgen. De volgende bedrijven zijn vertegenwoordigd:

Gesprekken:

ABN AMRO	SHELL
AEGON	PHILIPS
DSM	PRICE WATERHOUSE
ING	PROCTER & GAMBLE
KPN	
MEESPIERSON	

Cases:

- 's ochtends
- Aegon: Financiële Case
- Shell: Business Game (Bintulu and beyond)
- 's middags
- Price Waterhouse: PW case
- Unilever: Sunil Case

Verder zullen er trainingen gegeven worden op het gebied van werving en selectie en psychologisch onderzoek, door GITP en Mercuri Urval.

Er zijn twee blokken van ruim twee uur, waarin een Business Game of Case, twee trainingen en een aantal gesprekken plaats kunnen vinden.

Het inschrijfformulier

Aan de Sefa-balie kun je een inschrijfformulier voor de Amsterdamse Carrière Dagen en een C.V.-formulier ophalen.

Op het inschrijvingsformulier voor woensdag 21 februari kunnen vijf voorkeuren voor de verschillende sessies aangegeven worden. Hieruit zullen er drie geselecteerd worden, uiteraard wordt hierbij zoveel mogelijk rekening gehouden met de eerste voorkeuren. Voor de workshops kun je een eerste en tweede keuze aangeven. Bij de inschrijving voor de tweede dag kun je kiezen voor twee cases (deze verschillen 's ochtends en 's middags), vier trainingen, vier individuele gesprekken of een combinatie van bovenstaande mogelijkheden.

De bedrijven die op donderdag 22 februari vertegenwoordigd zijn selecteren kandidaten voor de gesprekken op basis van de ingeleverde standaard-CV's. Schrijf je dus voor de zekerheid voor meerdere gesprekken in. Met vragen en/of specifieke wensen kun je terecht bij de Sefa.

goes

Hans Lingeman

De MAA is een ontluikende marketingvereniging met een rotsvast vertrouwen in de toekomst. Een toekomst waarin, als het aan de ambitieuze voorman van de vereniging, Kick Zandbergen ligt, de MAA zich moet gaan profileren als een professioneel marketingbedrijf waarmee - zeker in Amsterdam en omstreken - serieus rekening moet worden gehouden. In dit artikel wordt ook stilgestaan bij de MAA als onderdeel van je studie en de wijze waarop de marketeersvereniging daaraan invulling geeft; een vereniging die zich ten doel heeft gesteld een 'brugfunctie tussen theorie en praktijk' te vervullen en zich vooral wil toeleggen op Latijns-Amerika.

Sinds 1 november 1990 is de MAA, die dus net haar eerste lustrum achter de rug heeft, van start gegaan. Het is daarmee een van de succesvolle verenigingen die zich binnen een relatief kort tijdsbestek een stevige plaats hebben verworven aan deze faculteit. Dit wordt nog eens verduidelijkt door de voorzitter van de vereniging, Kick Zandbergen: 'op dit moment - en ik heb het net laten bijwerken - telt de vereniging precies driehonderd leden waarvan er circa dertig zeer actief zijn. Er is een vaste kern van ongeveer vijftig tot honderd leden die regelmatig aan activiteiten deelneemt. We zijn eigenlijk voor de marketeer de enige vereniging in Amsterdam.'

Het bestuur

De vereniging is opgebouwd rondom een vierkoppig bestuur. Dit bestuur coördineert de contacten met de buitenwereld en heeft zitting in de activiteitencommissie van de MAA en het aan de vereniging gelieerde tijdschrift inforMAAtie. De contacten met de buitenwereld bestaan ten eerste uit het verdiepen en uitbreiden van relaties met het bedrijfsleven en uit de deelname van de MAA in een landelijk marketingorgaan, de Marketing Associatie Nederland (M.A.N.). Daarnaast vervult het bestuur een ondersteunende en informatieve functie voor leden en buitenstaanders en houdt het iedere eerste woensdag van de maand (van 16.00 tot 19.00 uur) een borrel in de centrale hal van het E-gebouw: 'We gaan voor de gezelligheid, dus hoe meer zielen hoe meer vreugd. De laatste keer was het zo druk dat we door onze voorraad bier zijn gegaan,' aldus Kick.

De activiteitencommissie

Voor niet-leden is de activiteitencommissie (die uit vijf personen bestaat) waarschijnlijk het meest bekend, want zij organiseren elke maand een casestudie, een bedrijfsbezoek, of een bedrijfstraining en bepalen dus in belangrijke mate het gezicht van de vereniging naar buiten toe. 'We proberen daarbij niet alleen de geijkte bedrijven te bezoeken, maar ook de minder normale bedrijven,' aldus Kick. 'Zo

hebben we laatst een bedrijfsbezoek verzorgd aan de Stichting Nationale Sporttotalisator. Hierbij zat een casestudie over de herintroductie van de krasloterij in het geval van drie mogelijke scenario's (met betrekking tot een al dan niet [volledige] verlenging/verstrekking van de ...vergunning). Door de stichting is veel opgeschreven tijdens de casestudie en op deze manier zie je dat studenten ook een actieve rol in het bedrijfsleven kunnen spelen.' Deze activiteiten worden mogelijk gemaakt door de contacten die het bestuur heeft met het bedrijfsleven. Soms ook komen leden aanzetten met ideeën ter invulling van een bedrijfsbezoek. De MAA probeert de relatie met bedrijven zo hecht mogelijk te houden en dit kan worden verzegeld met spon-

Andere verenigingen hebben gewoon nog niet de know-how.

sorcontracten. De casestudies worden meestal begeleid door deskundigen van het betreffende bedrijf: 'de meeste deelnemers zijn studenten die al ver gevorderd zijn met hun studie en de nodige ervaring met betrekking tot het oplossen van casestudies bezitten. De mensen die nog niet zover zijn, kunnen er mooi van leren.' De bedrijfsbezoeken zijn flink populair en soms wordt, omdat er slechts beperkt ruimte is (tussen de 25 en 35 deelnemers mogen meedoen), zelfs geselecteerd met behulp van de c.v.'s, die door leden aan het begin van hun lidmaatschap moeten worden ingeleverd.

Een keer per jaar mag de activiteitencommissie uitpakken: de jaarlijkse reclamationdag, die altijd op 29 september wordt gehouden, moet dan worden georganiseerd. Dit jaar was de reclamationdag in het Krasnapolski hotel en grootschaliger dan gewoonlijk. Een reclamationdag is gericht op de t.v. als reclamemedium en bestaat doorgaans uit een presentatie van reclamemethodes rondom een vantevoren gekozen

thema. Begonnen wordt met een voor ieder toegankelijke openingsactiviteit die als doel heeft de deelnemers kennis te laten maken met t.v.-reclame. Kick zegt over de rest van de inhoud: 'we gaan er dieper op in dan het ronken van slechts de mer Effie's bekroonde spotjes, de filosofieën die achter een commercial zitten worden ook belicht.'

De reclamedag wordt speciaal aan het begin van het academisch jaar gehouden om studenten attent te maken op reclame als onder-

deel van het marketingbeleid en - uiteraard - op de marketingassociatie.

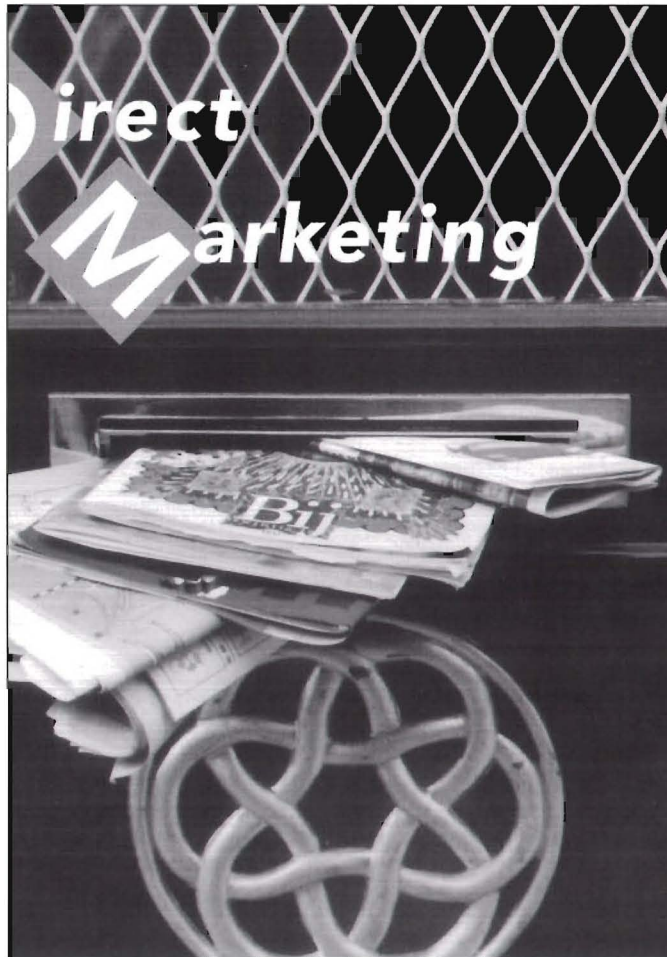
Verder houdt de commissie zich bezig met het bedenken van nieuwe activiteiten.

InforMAAtie

Vier keer per studiejaar komt het verenigingsblad inforMAAtie uit. Dit tijdschrift met een oplage van 2000 stuks wordt verspreid onder de leden, de reünistenvereniging en de 500 grootste bedrijven in Nederland en kan altijd rekenen op populair wetenschappelijke bijdragen vanuit de vakgroep SMM (elke uitgave heeft een vaste column ['Column'] van dr Ed Peelen). De redactie is niet onafhankelijk van de MAA, bovendien zit de hoofdredacteur (oud Rostra-redactielid Zeger Stinis, HL) in het bestuur. Kick zegt hierover: 'Er gaat veel geld in om. Dat willen we controleren. En het komt de communicatie ten goede; er staat tenslotte nogal wat verenigingsnieuws in.' Het blad, dat wordt gesierd door een fullcolor voorkant, is thematisch van opzet: 'iedere keer wordt een bepaald werkvlak van de marketeer belicht: als eerste uitgave dit jaar hebben we reclame gehad, de tweede was dienstmarketing, de derde industriële marketing en het komende nummer (is 10 januari verschenen, HL) gaat over retailmarketing. De opzet is hetzelfde als die van Markit (het tijdschrift van de landelijke marketingvereniging M.A.N. dat een wetenschappelijke status nastreeft, HL), alleen een tikkeltje minder wetenschappelijk. InforMAAtie heeft daarnaast ook een lokale functie en houdt de lezers op de hoogte van de activiteiten in Amsterdam.'

Chili

Elk jaar wordt door de MAA een groots opgezet onderzoeksproject georganiseerd waaraan een aparte commissie bestaande uit 4 leden fulltime werken. De MAA wil op deze wijze expertise kweken over Latijns-Amerika met betrekking tot projecten en beoogt samenwerking tussen bedrijven te realiseren. Dat hun kennis over dit gebied inmiddels vermaard is, bleek tijdens de afsluitende pre-

InforMAAtie

sentatie van hun vorige onderzoek dat zich had toegespitst op Peru: het seminar dat werd gehouden in het gebouw van de Kamer van Koophandel was volledig uitverkocht en veel gelouterde reacties bereikten de oren van de trotse onderzoekers. Dat de MAA het serieus meent, blijkt uit de nu enthousiaste Kick: 'We hebben vergaande plannen met betrekking tot Latijns-Amerika. Daarvoor moet je dus echt alles van die markt weten. Bedrijven zien ons inmiddels ook als de vereniging die in Latijns-Amerika studiereizen organiseert. Soms zie je dat andere verenigingen onder je duiven proberen te schieten, maar concurrentie, dat is alleen maar goed denk ik. Bovendien richten wij ons specifiek op marketingonderzoek. Andere verenigingen hebben gewoon nog niet de knowhow om de onderzoeken neer te zetten die wij doen. We geven zelfs ieder jaar een boek uit, die te koop zijn in de boekhandel. Ook hiermee hebben we nog grootse plannen. Wij willen eigenlijk dat de mensen die iets zoeken over Latijns-Amerika automatisch bij ons terecht komen, voor wat dan ook.'

Voor het nieuwe onderzoeksproject dat in Chili wordt gehouden, zullen in januari en februari deelnemers worden geworven. Gezocht worden vooral studenten die in de eindfase van hun studie verkeren (en dus eventueel hun afstudeeropdracht hieraan kunnen verbinden), enige schrijf- en spreek-

vaardigheid hebben in de Spaanse taal. Het onderzoek bestaat voor de deelnemers uit een deskresearch in Nederland, veldwerk op lokatie in Chili (dit zal in juli en augustus buiten de tentamenperiode vallen), een analysefase in Nederland en - last but not least - de presentatie van de onderzoeksresultaten middels een

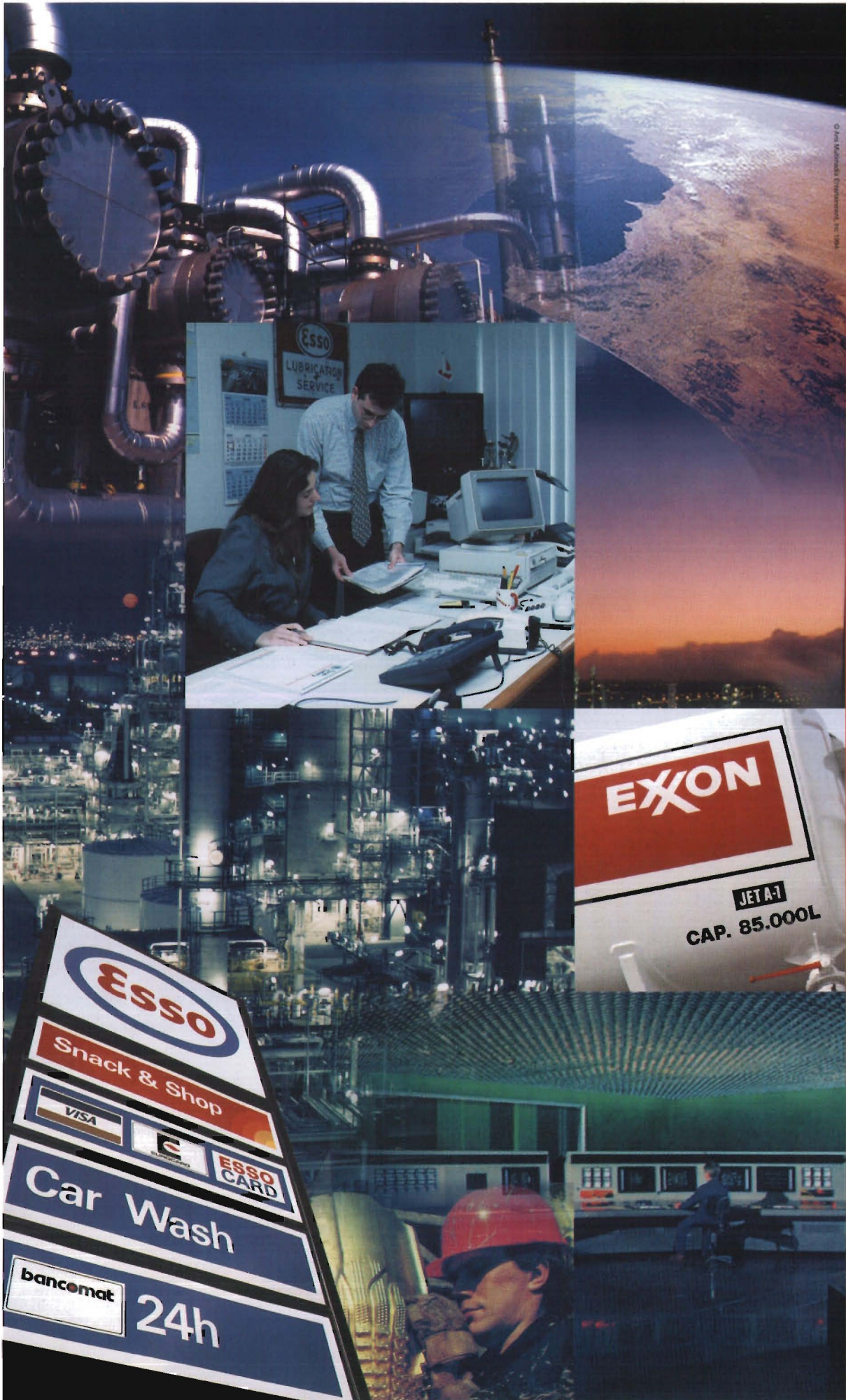
seminar voor een groot publiek in de Europazaal (Kamer van Koophandel).

De reünistenvereniging

Net vijf jaar oud beschikt de MAA al over een reünistenvereniging waarin oud-leden zitten. Deze vereniging, die de bescheiden naam 'De Amsterdamse Marketeer' (D.A.M.) heeft meegekregen, bestaat momenteel al uit dertig leden en is, volgens Kick 'voornamelijk opgezet als netwerkfunctie, zoals bijvoorbeeld De Kring van Amsterdamse Economen'. Specifiek voor de D.A.M.-leden wordt elke week afwisselend een borrel of een activiteit gehouden. Op 19 december is de D.A.M. op bezoek geweest bij Robert Benninga (De Emiel Ratelband van de marketeer, HL) en hebben D.A.M.-leden een internetcursus gehad. 'Voor de MAA is het tevens belangrijk dat als D.A.M.-leden op invloedrijke posities komen er op termijn betere contacten met het bedrijfsleven onderhouden kunnen worden,' verklaart Kick.

Toekomstplannen

De MAA is bewust onafhankelijk van andere verenigingen en wil zich op deze wijze beter onderscheiden. Dat dit moeilijk is, beseft Kick zich ook: 'Er is sprake van toenemende studiedruk, studenten hebben in de toekomst minder tijd voor nevenactiviteiten.' Een onafhankelijke vereniging zal daarom steeds meer moeite moeten doen om "de tijd van de student" te bevechten. Kick is echter optimistisch gestemd: 'we hebben een gezellige, hechte club waar naast studie-activiteiten ook sociale activiteiten belangrijk zijn.' Gevleugeld voegt hij hieraan toe: 'Bovendien, het bedrijfsleven vraagt actieve studenten. Wij moeten ervoor zorgen dat de student hiermee geholpen wordt.'

© Am. Multinatl. Enterprise, Inc. 1994

Esso
Snack & Shop
VISA
ESSE CARD
Car Wash
bancomat 24h

Talent en inzet: 100%

Ontplooingsruimte: 100%

Carrière: 200%

Als je straks je studie hebt afgerond, laat je het leven niet zomaar op je afkomen. Je hebt immers de talenten om de toekomst naar je hand te zetten. Je hebt het bedrijfsleven heel wat te bieden. Je bent prestatie- en resultaatgericht, en je bezit de overtuigingskracht en leidinggevende capaciteiten om ook anderen te motiveren. Je bent flexibel, hebt de visie en creativiteit om buiten gebaande paden te treden; en je hebt het doorzettingsvermogen en oog voor detail om die visie in de praktijk te brengen.

Daarom ligt het voor de hand dat jij ook eisen stelt. De organisatie waarin je gaat werken, moet dynamisch zijn en je genoeg ontplooiingskansen bieden.

Klinkt dit herkenbaar? Dan is het interessant om eens te kijken welke carrièreperspectieven Esso-Exxon biedt. Mogelijk ben jij één van degenen naar wie wij voortdurend op zoek zijn om ons toekomstige management te versterken.

Esso en Exxon Chemical maken deel uit van het wereldwijde energie- en chemieconcern Exxon Corporation. Dit is een van de meest succesvolle en financieel krachtige ondernemingen ter wereld, waar met behulp van de modernste technologieën uitmuntende resultaten worden bereikt.

Esso houdt zich in de Benelux ondermeer bezig met de raffinage van ruwe olie en de distributie en verkoop van olieproducten. Dit zowel via een wijdvertakt netwerk van verkooppunten aan de consument, als direct aan grote industriële afnemers. De activiteiten van Exxon Chemical

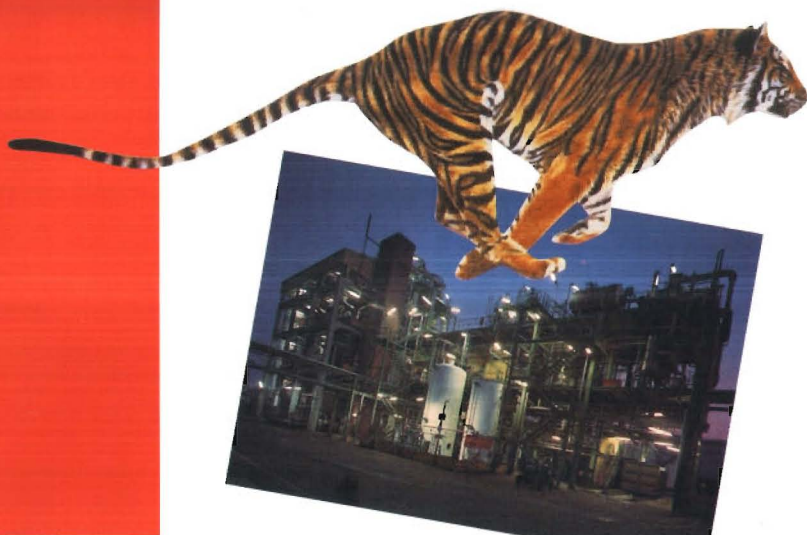
liggen op het gebied van research en productie van hoogwaardige chemicaliën en business-to-business marketing.

Het management van Esso-Exxon bestaat uit mensen met een verrassend grote verscheidenheid aan studieachtergronden. Zoals: economen, bedrijfskundigen, informatici, chemisch technologen en werktuigbouwkundigen. Zij hebben gemeenschappelijk dat zij kort na hun afstuderen een veelzijdige loopbaan zijn begonnen bij Esso-Exxon, waarin zij stap voor stap tot manager zijn gevormd.

Esso-Exxon gelooft namelijk in het principe van 'job rotation'. Iedere twee à drie jaar wissel je van functie, waarbij je soms ver buiten je oorspronkelijke vakgebied zult werken. Dit geeft de organisatie de kans jou te leren kennen en jij leert de organisatie grondig kennen. Je talent en inzet worden bij Esso-Exxon voortdurend opnieuw aangesproken – al in je eerste week krijg je onmiddellijk je eigen verantwoordelijkheden, die snel toenemen, wanneer je op een succesvolle manier met je talent omgaat.

Wil je meer weten over startfuncties, carrièremogelijkheden en bedrijfscultuur? Wij zenden je graag een uitvoerige documentatiemap toe.

Esso-Exxon Chemical
HR/Benelux Recruitment
Postbus 1,
4803 AA Breda
Tel.: 076 - 5291968

Een gouden

koppel

Olav Velthuis

Wie herinnert zich niet de rector van de middelbare school, die in de pauzes met zijn ring op het raam tikte en je bij onbehoorlijke gedrag met autoriteit de les las? Deze man was aanwezig. Hoe anders is het op de universiteit. Stel je voor, je krijgt een bonusvraag op een willekeurig tentamen: Hoe luiden de namen van de decaan en de directeur van de faculteit, omschrijf het uiterlijk van beide personen, en waar houden zij zich precies mee bezig? Ik vrees dat het tentamencijfer van menig student weinig hoger uit zou vallen. Voor het geval dat: een interview met faculteitsdirecteur Koning en decaan Maes.

Op papier ziet de taakverdeling tussen de decaan en de directeur er eenvoudig uit. De eerste is voorzitter van het faculteitsbestuur en geeft zo leiding aan de bestuurlijke organisatie van de faculteit; hij houdt zich bezig met inhoudelijke zaken op het gebied van onderwijs en onderzoek. De directeur heeft als hoofd van het faculteitsbureau en de vakgroepssecretariaten het beheer van de faculteit onder zijn hoede: 'alle praktische en uitvoerende zaken die nodig zijn voor de ondersteuning van onderwijs en onderzoek, zoals beleidsvoorbereiding, huisvesting, financiële zaken, personeelszaken, administratie e.d.', zo vermeldt de studiegids. De vraag is echter hoe deze papieren constructie in de praktijk gestalte krijgt.

Koning: "De directeur heeft in de faculteit een dubbele positie: aan de ene kant is het zijn taak als hoofd van het faculteitsbureau en de vakgroepssecretariaten het faculteitsbestuur te ondersteunen. In deze zin is hij ondergeschikt aan de voorzitter van het faculteitsbestuur, de decaan. Aan de andere kant heeft hij een aantal autonome bevoegdheden voor het beheer van het personeel, het geld, en de personele middelen.

Je ziet wel dat zo'n dubbele structuur ingewikkeld is, en alleen kan werken als het faculteitsbestuur, in het bijzonder de decaan, en ik nauw met elkaar samen werken." Maes: "In een situatie van schaarse middelen komt bij iedere inhoudelijke discussie een financiële component kijken. Maar het is niet zo dat de decaan het belang van onderwijs en onderzoek behartigt, en de directeur het financiële belang. Besturen wordt zeer moeizaam als er meningsverschillen ontstaan." Koning: "Die conflicten hebben zich op andere faculteiten voorgedaan; er zit dus een ingebakken moeilijkheid in de structuur. Als het goed gaat, gaat het direct heel erg goed en vorm je een gouden koppel; als het niet goed gaat, dan ontstaan er gemakkelijk conflicten en geven de regels geen uitsluitsel."

Vormt u een gouden koppel?

Beiden: "Absoluut."

Is goed bestuur mogelijk zonder inhoudelijke kennis van het vak? (Koning is van oorsprong Neerlandicus, Maes heeft een beta-achtergrond, O.V.)

Koning: "De directeur van Artis is zelf ook geen nijlpaard. Er zijn maar weinig bedrijven waar het management bestaat uit personen die van de werkvloer afkomstig zijn. Natuurlijk begeef je je op glad ijs als de discussie een inhoudelijk karakter krijgt, maar in de eerste plaats is het een voordeel dat je met een outsider's view kijkt."

De directeur van Artis is zelf ook geen nijlpaard

U haalt de vergelijking aan met het bedrijfsleven. Is de faculteit inderdaad niets anders dan een bedrijf, met de student als consument en kennis als produkt?

Maes: "Als mensen het op de universiteit gaan hebben over een produkt, schiet het jargon door. De faculteit lijkt nog het meest op een consultancybedrijf of een maatschap, maar daarnaast bestaat er een maatschappelijke functie die je hier natuurlijk meer in de gaten houdt dan in een bedrijf." Koning: "Het is een balans die je moet zien te vinden tussen het feit dat je een overheidsorganisatie van professionals vormt die ideële doelen nastreeft, en het feit dat er enorm veel geld mee gemoeid is dat niet rechtstreeks door de mensen zelf wordt verdiend; juist daarom moet dat geld goed worden besteed. In die zin kun je spreken van efficiency-overwegingen."

Maes: "Ik denk dat in het verleden de opvatting te sterk is geweest dat kwaliteit in onderwijs en onderzoek niet meetbaar is. Tegenwoordig word je door de buitenwereld anders

afgerekend. Puur maatschappelijk nut als ideëel feit is minder relevant geworden: er wordt veel meer gekeken naar effectiviteit, ook in de buitenwereld. Dat brengt een scherpere vorm van met elkaar omgaan met zich mee." Koning: "Het idee van zelfbeoordeling is gelukkig verdwenen. Het

idee is nu: wij hebben niets te verbergen, wij leveren goed en nuttig werk, dus kom ons maar beoordelen. En daar waar wij het niet goed doen, willen we ook werken aan verbetering."

Wat vindt u van het voor-nemen van minister Ritzen om universiteitsraad en faculteitsraad af te schaffen?

Koning: "In de eerste plaats moeten we zeggen dat het faculteitsbestuur daarover nog geen standpunt bepaald heeft. Maar er zit een zekere richting in de nieuwe wetsontwerpen die ik persoonlijk goedkeur: deze richting impliceert dat de mensen die geacht worden beslissingen te nemen, ook de verantwoordelijkheden dragen. In de huidige structuur is dat niet zo. Ik vind dat een groot kwaad, dat de effectiviteit van het bestuur naar beneden haalt. De huidige structuur maakt het moeilijk veranderingen aan te brengen die vooral in het belang zijn van de studenten. Democratie kun je op ontzettend veel manieren gestalten geven. Het is een cliché om te zeggen dat met de afschaffing van de raden de democratie om zeep wordt geholpen. Nergens in de wereld is de bestuursstructuur zoals in Nederland. Toch is het moeilijk vol te houden dat er nergens op de wereld democratie bestaat op de universiteit. Het gaat dus niet om de vraag democratie of geen democratie, maar om de vraag hoe je aan de democratie vorm geeft."

Maes: "In dat opzicht is het noodzakelijk dat, net als in andere organisaties, allerlei mechanismen worden ontwikkeld om de mening van de student terug te koppelen, en zo ons onderwijs continu te verbeteren." Koning: "Nu is het mogelijk dat mensen tegen elkaar inwerken. Dat leidt altijd tot verstarring, vertraging en een stropelige besluitvorming. Op de universiteit gebeurt dat op allerlei manieren. Veel verantwoordelijke bestuurders stellen plannen niet meer voor, omdat ze weten

v.l.n.r.: Maes en Koning

dat ze dan zullen stranden. Dat bemoeilijkt een open discussie. Voor de universiteitsraad, waarvan men in Amsterdam vaak zegt, kijk, die komt er samen met het College van Bestuur wel uit, speelt het probleem dat het College veel dingen überhaupt niet aan de Universiteitsraad voorlegt."

Komt dat op de faculteit ook voor?

Maes: "Wij proberen zoveel mogelijk contact te houden met de mensen op de werkvloer en met hen tot afspraken te komen. Toen ik in september begon nam ik mij voor zo snel mogelijk de werkplekken of de kernleerstoelen langs te gaan om te proeven waar de mensen mee bezig zijn, waar hun dromen liggen, waar men echt voor gaat als eenheid. Maar dan merk je hoe moeilijk het is om tijd vrij te maken naast het officiële overleg." Koning: "De radenstructuur belemmert als vreemd intermediair het directe contact dat de manager behoort te hebben met de werkvloer."

Met studenten is het natuurlijk nog lastiger om contact te onderhouden.

Koning: "Persoonlijk vind ik dat de invloed van de student op het studieprogramma en op de kwaliteit van het onderwijs gering is. Dat zou beter moeten. Er zou ook een structureel gevolg gegeven moeten worden aan de evaluaties van studierichtingen. Ik heb tegen de SEFA al vaker gezegd dat ik ontzettend graag zou willen dat het management van de faculteit met een soort panels van studenten zou overleggen over wezenlijke zaken aangaande het onderwijs. Ik wil zelf van de studenten horen wat ze ervan vinden. Tot op he-

den is het daar nog steeds niet van gekomen. Waarom? Omdat de huidige zogenaamd democratische structuur een belemmering vormt. Als wij iets structureels in het onderwijs willen veranderen dan hebben we met de faculteitsraad en de vakgroepen te maken, heeft de onderwijscommissie een belangrijke say, moet je in laatste instantie ook nog bij de universiteitsraad langs, en die kan je alleen bereiken via het CvB. Vijf organen waar je mee moet dealen om iets eenvoudigs voor elkaar te krijgen. Maes: "En waar vaak niemand bij zit die er iets vanaf weet, of er een direct belang bij heeft."

Werkt dat niet frustrerend?

Koning: "Ik vind het toevallig wel leuk, maar als je kijkt naar de samenstelling van de vertegenwoordigende organen, dan zie je dat een grote groep senioren ontbreekt. De universiteitsraad heeft jaren geen hoogleraar gehad, terwijl het die hoogleraren uit hoofde van hun functie het meeste aangaat wat daarin besloten wordt."

Zoals iedereen ondertussen weet is er sprake van een reorganisatie van de faculteit; in ieder geval zullen de onderwijsprogramma's een herstructurering ondergaan. De vorige herstructurering van de onderwijsprogramma's ligt echter nog vers in het geheugen.

Koning: "Allereerst wil ik opmerken dat er in dit stadium van een formele reorganisatie, in de zin van gedwongen ontslag van personeel etcetera, geen sprake is. We hebben nu slechts te maken met een reorganisatie in de alledaagse betekenis van herstructurering."

Maes: "Hervorming is hier misschien een beter woord." Koning: "De vorige herstructurering werd op 1 september 1992 van kracht, bij deze gaat het op zijn vroegst om 1 september 1996. Dat is nog steeds kort. Inmiddels zijn de omstandigheden drastisch veranderd. Wij hebben een enorme dip gehad in de instroom van studenten, die inmiddels een klein beetje is bijgetrokken. Bij die daling hoort een forse daling in het budget." Maes: "De vorige herstructurering is voor een ge-

De faculteit stond tot nu toe bekend om zijn hoeveelheid keuzevakken. Hoe zal de faculteit zich in de toekomst onderscheiden?

Maes: "We mikken heel duidelijk op kwaliteit in de kerngebieden van de economie."

Dat zegt iedere economische faculteit natuurlijk.

op specifieke vakgebieden hebben we het helemaal makkelijk, omdat we bestaande postdoctorale opleidingen tot onze beschikking hebben. De herstructurering legt dus geen barrière voor een dergelijke structuur. Bovendien biedt de 3+2 structuur meer ruimte aan differentiatie van de onderwijsprogramma's. Met onze grote studentenpopulatie bieden de plannen dus de mogelijkheid om het aanbod beter af te stemmen op de onderwijsvraag van de student: onderzoeks- dan wel beroepsge-

deelte niet geslaagd, zeker niet in termen van studeerbaarheid. Het is met name van belang dat vakken beter op elkaar afgestemd worden. Tot nu toe was het vaak onduidelijk welke voorkennis voor vakken vereist is. Zo zijn er kunstmatige hindernissen in het parcours geslopen. Een van de doelen van deze hervorming is inhoudelijk structuur aan te brengen in het studieprogramma en mensen efficiënter in te zetten." Koning: "Wij denken dat we zo het studeergedrag van studenten kunnen verbeteren. Dat proberen we tevens door middel van het onderwijsinstituut voor de propaedeutische, en door meer gedifferentieerd onderwijs. Een voorbeeld: de mensen die vanuit het HBO overstappen, vallen vaak over wiskunde en statistiek. Wij verzorgen nu aparte programma's om deze mensen bij te spijkeren. Meer gedifferentieerd onderwijs voorkomt dat kwaliteitsnormen te lijden hebben onder de aanwezigheid van struikelblokken." Maes: "Verder proberen we ook het sterk individueel getinte leergedrag terug te brengen en sociaal gedrag in de studie te bevorderen. We willen de student minder individueel aan zijn lot overlaten."

Een ander aspect is dat veel keuzevakken wegvallen door de herstructurering. Koning: "Het gaat eerder om een herordening. Tot nu bestaat er de vreemde situatie dat je uit basisvakken kan kiezen, terwijl basisvakken natuurlijk de verplichte basis zouden moeten vormen. Daarom wordt het aantal basisvakken beperkt. Keuzevakken vormen een ander probleem; die worden naast het vaste traject geprogrammeerd. Wij hebben daarover uit bezuinigings- en efficiëntieoogpunt gezegd: iedereen mag ze aanbieden, zoveel je wilt, alleen de faculteit betaalt er uitsluitend voor als er voldoende belangstelling voor bestaat. Dat zal ertoe leiden dat docenten bepaalde vakken niet meer zullen aanbieden, omdat zij daarvoor niet langer gehonoreerd worden." Maes: "Zo proberen wij iets te doen aan de situatie waarin de ene docent voor een klasje van drie staat, en de andere voor een zaal van driehonderd studenten."

Koning: "Diepgang en breedheid kunnen niet ongelimiteerd samengaan." Maes: "Tenzij je ongelimiteerd geld hebt." Koning: "Als je zoals wij diepgang wilt en kwaliteit, dan moet je onvermijdelijk concessies doen aan

Diepgang en breedheid kunnen niet ongelimiteerd samengaan

de breedheid van het programma. Je kan die gulden maar een keer uitgeven. Het is misschien wel een vage doelstelling als je zegt dat je de kwaliteit wilt bevorderen, in de praktijk betekent het dat je je schaarse middelen gericht inzet."

Zal de faculteit in het kader van de bezuinigingen ook overgaan op een beursalenstelsel (i.e. een stelsel waarin aio's een promotiebeurs ontvangen in plaats van een salaris, O.V.)?

Koning: "Daarover hebben wij de beslissing uitgesteld, omdat de belangrijkste reden voor andere faculteiten, het omgaan met wachtgeldproblematiek, voor ons niet opgaat: onze aio's vinden relatief eenvoudig een baan. Wij beslissen er volgend voorjaar over. Dan kijken we natuurlijk naar onze omgeving: als iedereen op een beursalenstelsel overgaat, en je feitelijk moet constateren dat het buitenland ook met een beursalenstelsel werkt, dan is de neiging erg groot. Maar voor de komende ronde zullen wij gewoon aio's werven."

Houdt u bij de herstructurering rekening met de komst van een eventuele 3+2 structuur (i.e. een driejarige bachelorsopleiding voor iedereen, gevolgd door een tweejarige mastersopleiding voor de betere student)?

Maes: "Niet expliciet." Koning: "Wij zouden wel gemakkelijk het laatste doctoraaljaar kunnen uitbouwen tot een tweejarige kop, en

richt. Er zijn nog andere voordelen: Nederland heeft heel weinig mastersopleidingen die voor het buitenland aantrekkelijk zijn. De 3+2 opleiding biedt daar goede mogelijkheden voor, en zou internationalisering kunnen bevorderen." Maes: "Waarbij je zou kunnen uitgaan van de situatie dat veel studenten drie jaar afmaken, dan ervaring opdoen in het bedrijfsleven, en daarna terugkomen voor een van de beroepsopleidingen. Dat zou effectief kunnen werken."

Maar zal het wetenschappelijk gehalte van de bedrijfseconomie niet nog meer onder druk komen te staan als de beroepskant zoveel aandacht krijgt in die eerste drie jaar?

Maes: "Wij willen inderdaad niet een verdelde HBO worden. De sterkte moet daarom liggen in een koppeling naar het onderzoek, ook op het gebied van de bedrijfseconomie. Dat is in heel Nederland en heel Europa een probleem." Koning: "Er wordt overigens verschillend over gedacht: moet de universiteit zich onderscheiden van een HBO, of moet je juist toe naar een meer Amerikaanse clustering van hogescholen en universiteiten." Maes: "Daarbij gaat het in Amerika om de naam van de organisatie, niet zozeer om de opleiding." Koning: "Die situatie zie ik in Nederland ook ontstaan. De universiteiten vragen om liberalisering, de hoogte van het collegegeld wordt vrijgelaten, en universiteiten zullen zich meer van elkaar gaan onderscheiden. Daarop anticiperend zeggen wij: doe ons maar de kwaliteit."

En doe ons dan ook de hogere collegegelden?

Koning: "Waarom niet?"

Sorbonne, pas si bonne

studeren in het Buitenland

Ib Waterreus

Het liep een beetje terug met de inzendingen voor 'studeren in het buitenland'. Omdat wij als redactie nogal hechten aan deze rubriek (God may know why), hebben we na een avondje doorzakken en moed-in-spreken een van onze redacteuren bereid gevonden in het buitenland te gaan studeren. Echter, verder dan Parijs wilde slachtoffer Ib niet gaan. Alhier vindt u het resultaat van zijn bevindingen in een stad die wel de meest romantische stad van Europa wordt genoemd.

De gevolgen hiervan zijn in Parijs goed merkbaar: in bijna elke metro zijn er zwervers die al 'coupé-hoppend' een van de vele daklozentschriften proberen te verkopen. Ze dreunen daarbij steeds hetzelfde verhaal op: naam, leeftijd, geen huis, geen geld... en als uitsmijter 'un petit peu d'argent s'il vous plait', en anders evengoed een 'bonne journée'. Vroeger waren Parijse zwervers romantische clochards en was bedelen in de metro verboden; nu echter loopt deze idylle spaak en ontstaan Amerikaanse toestanden. Een special van Le Nouvel Observateur (een gerespecteerd opinieweekblad) over de Banlieue (voorsteden), waar de politie niet meer durft te komen, getuigt daar ook van. De uitzichtloze positie van jongeren in de verpauperde voorsteden, veelal van

Parijs wordt dit najaar eerder geassocieerd met bomaanslagen en kernproeven dan met studeren aan de Sorbonne. Het dagelijks leven gaat hier echter gewoon door, zo ook aan de universiteit. Wel wordt je steeds geconfronteerd met controle van tas en 'carte d' étudiant'. Ook wekt de grote politie- en legermacht die op de been is soms de indruk van een noodtoestand. Sinds de arrestatie van een aantal verdachten van de bomaanslag en de goede afloop van de Algerijnse verkiezingen is het wat rustiger geworden.

Hoewel ook hier de meerderheid tegen is, worden de kernproeven vooral gezien als een ver-van-mijn-bedshow en gaat de meeste aandacht uit naar de binnenlandse politiek. Een groot bezuinigingsplan op de sociale zekerheid van de regering Juppé zorgt voor veel protest: stakingen waarbij vooral de post en het openbaar vervoer het moeten ontgelden zijn aan de orde van de dag. Frankrijk kent sowieso grote sociale problemen: de werkloosheid is met 11,4 % veel hoger dan in Nederland terwijl de uitkeringen een stuk karriger zijn. Een WW-uitkering wordt in drie jaar stapsgewijs afgebouwd waarna een bijstandsuitkering volgt van nauwelijks 700 gulden per maand (hiervoor moet je overigens ook nog eens ouder dan 25 zijn).

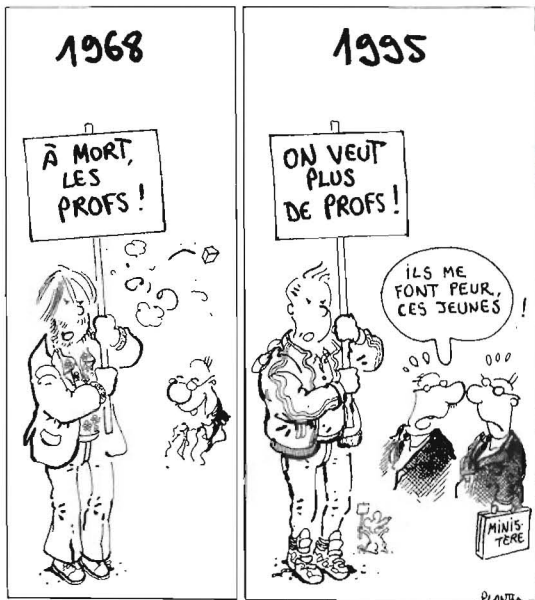
Noord-Afrikaanse komaf, geeft aanleiding tot criminaliteit en de opkomst van islamitisch fundamentalisme. Extreem rechts en dan met name het Front National van Le Pen spint er garen bij en heeft bij de meest recente verkiezingen drie burgemeestersposten in Zuid-Frankrijk veroverd.

Behalve Lubbers en Ajax haalt slechts de Nederwiet de Franse pers. De kranten hier zijn voornamelijk gericht op het binnenland waarbij ruimte wordt vrijgelaten voor wereldnieuws dat zelfs in Frankrijk niet onvermeldbaar kan blijven. De berichtgeving over het buitenland is over het algemeen ongenueanceerd en dogmatisch. Het Franse beeld van Nederland als een drugsparadijs waar alles mag, leidt hierdoor een hardnekkig bestaan.

Paris I - Panthéon Sorbonne

De universiteit waarmee de FEE een Erasmus-uitwisselingsprogramma heeft, heet Paris I - Panthéon Sorbonne. Vroeger had Parijs één universiteit, maar nadat deze uit haar voegen dreigde te barsten is ze opgedeeld. Dit heeft geleid tot de huidige situatie waarin Parijs dertien universiteiten, genummerd Paris I tot Paris XIII, telt. Paris I is gehuisvest in meerdere gebouwen verspreid over de stad. De administratie, de eerste- en tweedejaars zitten in een buitenwijk in een gebouw dat een 'survival of the ugliest' met het vergane Maupoleum glansrijk had kunnen doorstaan. Alle Erasmus-studenten zitten echter in het derde (Licence) of vierde (Maîtrise) jaar en hebben college in de Sorbonne (zie foto) of een gebouw dat naast het Panthéon staat. Deze worden overigens broederlijk gedeeld met andere universiteiten. De Sorbonne heeft een magische klank waaraan de atmosfeer tegemoet komt, en hij ligt samen met het Panthéon midden in het Quartier Latin, het centrum van Parijs. Binnenin vind je mooie oude collegezalen met ronde houten tribunes en fresco's aan de wand. Tot zover de omlijsting, de vorm, maar de inhoud, het onderwijsniveau van de Sorbonne valt hiermee vergeleken (vies) tegen: de economische faculteit verschuilt zich achter de goede naam van de Letterenfakulteit. Voor de kwalitatief beste economische opleiding moet je naar Dauphine of naar een Grand Ecole. Dit komt doordat in Frankrijk de hogescholen vaak betere docenten hebben dan de universiteiten.

Studeren wordt je in Parijs niet gemakkelijk gemaakt. Naast alle afleiding die Parijs biedt, moeten ook nog bureaucratische drempels en studentenstakingen getrotseerd worden. De inschrijving betekent urenlang in de rij staan voor stempeltjes en papiertjes. Voor de inschrijving bij elke bibliotheek of andere universiteitsfaciliteit geldt nogmaals dezelfde procedure. Een voorbeeld waar deze Franse voorliefde voor bureaucratie toe

Rare jongens, die fransen

drukte zijn de Parijse bibliotheken echter wel de moeite waard; studeren in het Centre Pompidou of de Sainte Geneviève is toch net even anders dan studeren in een Amsterdamse bieb. De Sainte Geneviève heeft een schitterende leeszaal met ruim 700 genummerde plaatsen (die in de hal moeten worden gereserveerd met de streepjescode op de bibliotheek). Plaatsen kunnen alleen bij korte afwezigheid bezet gehouden worden doordat wordt geregistreerd wie de zaal in- en uitgaat: misschien een idee voor de UB?

Het onderwijsniveau in de Licence en de Maîtrise (het Franse derde en vierde jaar) is te vergelijken met ons tweede en derde jaar. Het onderwijsprogramma is daarbij strakker: elk jaar kent een apart diploma en deze vormt tevens de toelating tot latere jaren. Er worden vervolgens voornamelijk vierpuntsvakken gegeven, maar door het combineren van twee van deze vakken kom je tot één basisvak. Moeilijkheid daarbij is dat het jaar is opgedeeld in twee semesters: deze lopen van oktober tot januari en van februari tot juni. Een studiegid met vakkeninformatie is slecht verkrijgbaar en daarbij wisselen vakken soms van periode zonder dat dit ruim tevoren kenbaar wordt gemaakt. Het studieprogramma is dus niet gebouwd op ons 'studeren à la carte', maar gaat er vanuit dat studenten een heel jaar volmaken. De manier van colleges geven wijkt ook af van de situatie in Nederland. Het onderwijs in de Licence en Maîtrise bestaat uit hoorcolleges die soms gepaard gaan met schools opgezette werkgroepen (Travaux Dirigés, TD's). De universiteit lijkt in Frankrijk een voortzetting van de middelbare school met als enige verschil de massaliteit. De meeste studenten wonen dan ook nog bij hun ouders en gaan na het college direkt naar huis. Tijdens de colleges schrijven de studenten naast mij altijd alles klakkeloos op wat de docent zegt. De enige onderbreking in het wisselen van pen: ze gebruiken een rode pen om belangrijke definities te noteren. Aantekeningen zijn dan ook belangrijker dan boeken. Dit wordt deels verklaard doordat Franse studenten alleen Frans kunnen lezen (en

universiteitsfaciliteit geldt nogmaals dezelfde procedure. Een voorbeeld waar deze Franse voorliefde voor bureaucratie toe leidt: voor dammen is een medische keuring verplicht. Eenmaal ingeschreven begint het in de rij staan opnieuw: drommen studenten wachten geduldig tot er een plaatsje vrijkomt in de bibliotheek. Afgezien van de

Franse vertalingen van economische literatuur laten doorgaans enige tijd op zich wachten). Er bestaat wel een soort ESB, hier problèmes Economiques genaamd, die grotendeels gevuld is met vertalingen van artikelen uit de Engelstalige vakbladen.

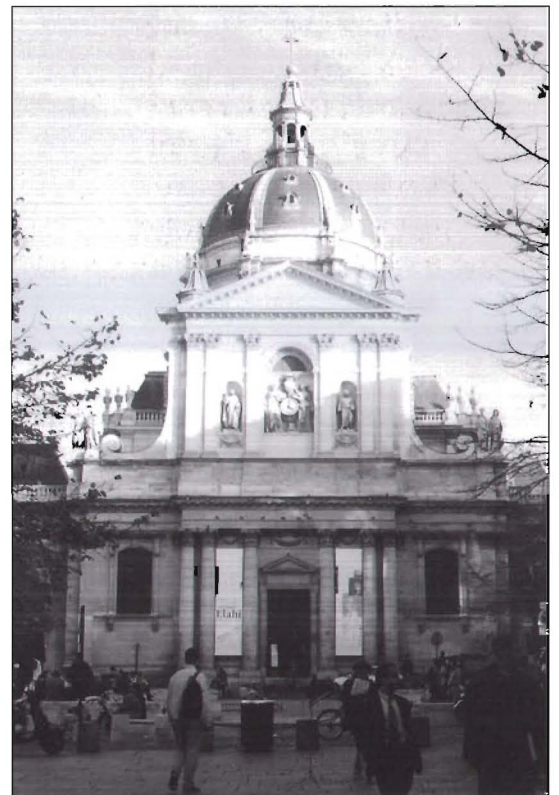
De studentenrevolte van 1968 lijkt weinig sporen te hebben achtergelaten in het onderwijs. De professor staat hier nog steeds op een voetstuk. De studentenstakingen die dit najaar woedden waren ook niet gericht op hervorming van het onderwijs, maar op meer docenten en meer geld.... Alle colleges zijn in het Frans, kennis van de Franse taal is dus vereist. Om de VWO-kennis wat op te frissen zijn er in Parijs verschillende mogelijkheden, bijvoorbeeld door het volgen van een taal cursus in september voordat de colleges beginnen in oktober. Daarnaast wordt er tijdens de colleges ook een cursus voor ERASMUS-studenten georganiseerd. Buiten de colleges valt natuurlijk genoeg te beleven want Parijs is één groot museum en wereldstad tegelijk. Alles wat in Parijs gebeurt, staat wekelijks in de Pariscope, een gids van meer dan tweehonderdvijftig pagina's!

De universiteit organiseert geen buitenschoolse activiteiten voor ERASMUS-studenten maar enkele Franse studenten organiseren op eigen initiatief excursies en bijeenkomsten. Zij waren vorig jaar zelf ERASMUS-student in Duitsland en hun activiteiten komen voort uit enthousiasme over de goede ontvangst door de universiteit aldaar.

Tenslotte, voor de Hollander die ondanks alles wat Parijs biedt, last van heimwee krijgt: er zijn maar liefst twee Nederlandse cafés!

Ib Waterreus was van september 1995 tot februari 1996 ERASMUS-student aan de universiteit Paris I - Panthéon Sorbonne.

Het Pantheon

Studeren in het Buitenland

B i b l i o

TOEGANG TOT DE RIJKSBEGROTING

Wie is er niet geïnteresseerd in het begrotingsproces? De hele redactie. Wie echter een diepere behoefte heeft aan automatische berekeningen, ramingen, extrapolaties, afwegingen, ijkpunten, taakstellingen of effectmetingen moet zich beslissen door dit artikel laten verleiden tot aanschaf van Toegang tot de Rijksbegroting. De eerste groep mensen (ik denk dat deze groep het grootst is) kunnen toe met het eerste hoofdstuk dat door de auteurs hiervan, Ron Brinks en Tobias Witteveen, als een 'bird's eye view' wordt gekenschetst. Daarna loopt het boek echter hard van stapel: de begrotingsnormering - dit is het budgettaire kader waarbinnen beleidsbeslissingen worden genomen - volgt koud van de plank reeds in hoofdstuk twee. Dit hoofdstuk is geschreven door Rob Kuipers. Als je bekomen bent van een stortvloed aan dagelijks ambtenaren taalgebruik als 'zero-base-budgeting' (je doet net alsof je ieder jaar met een schone lei begint) of 'incrementalisme' (het prioriteitendebat gaat slechts over budgetverschuivingen) nemen Karin van Esch en Albert Kraak het (estafette)stokje over. Zij presenteren je de begrotingscyclus onder de noemer 'spoorboekje van de begrotingscyclus. Aha, denk ik, hier weer ik iets vanaf als student economie! Driewerf jammer, want nog geen drie alinea's verder wordt de cyclus met gevoel voor dramatiek uiteengezet, ik citeer: '(...) de begroting voor het kalenderjaar t. In werkelijkheid start daarnaast in november van het jaar t-1 weer de voorbereiding van de begroting voor het jaar t+1 en in november t de voorbereiding van de begroting van het jaar t+2.' Jaja, dus in jaar t-5 treft men voorbereidingen voor het jaar t-3, maar ter voorbereiding van de begroting van jaar t-4, die dus in jaar t-6 plaatsvindt, wordt cijfermatige informatie die uit de uitvoering van jaar t-5 komt, dienstbaar gemaakt, zodat met de opstelling van de begroting voor jaar t-1 ook rekening wordt gehouden met de werkelijkheid van jaar t-4. Het is eigenlijk heel simpel, als het maar goed wordt uitgelegd.

Het vervelende is, dat het begrotingsproces zelf nog moet komen. In hoofdstuk 4, geschreven door Jan Willem Weehuizen wordt hier dieper dan lief is op in gegaan. Je hebt dus de minister van Financiën. Die heeft iets te maken met de begroting. Uit pure interesse vermoed ik, want

er komen flink veel mensen bij hem op de koffie. Ten eerste zijn daar de vakminister en de minister-president. De minister van Financiën laat een pot koffie zetten in z'n gezellige kamer-tje. Het is nog niet op tafel gezet of de 'Inspectie der Rijksbegroting' staat op de stoep. Ze hebben natuurlijk net de koffielucht geroken. Zúnig kijkt de minister de heren aan, die zich voor de gelegenheid in gewaagd driedelig grijs hebben gestoken. Dit gaat veel koffie kosten, en het is al zo duur! Al snel zit de stemming er echter in als geanimeerde gesprekken worden gevoerd over tussentijdse ombuigingen en de - altijd goed voor een grap - generale compensatie. De heren laten zich wat al te zeer gaan en spoedig wordt er gebiedend op de eikenhouten deur geklopt. De secretaresse haalt de handdoek voor de deur weg die de koffielucht had moeten binnenhouden en wordt bij het openen van het eikenhout onder de voer gelopen door de zwaarwichtige directie Algemeen Financieel-Economische Politiek van de Generale Thesaurie en, in hun kielzog, de directie Begrotingszaken van het directoraat-generaal van de Rijksbegroting. De minister slaat z'n armen ten hemele en jammert dat het zo echt niet langer gaat. Helaas, niets is meer heilig vandaag de dag: hij wordt in z'n poëtisch gejammer wreed gestoord door de altijd scherpe Centrale Economische Commissie die via het luik onder het tapijt naar

binnen marcheert. 'Koffie, koffie, lekker bakkie...' roept een ieder (behalve een oude man in een merkwaardig rood tenue, hij lalt: 'Sinterklaas wil geen koffie, Sinterklaas wil bier!') en de minister: hij ziet zich bij deze koffieconsumptie genoodzaakt voor volgend jaar het begrotingsproces zelf ook op de begroting te zetten.

Het boek vervolgt met de controle op het financiële beheer en op de doelmatigheid, de financiën van de Europese Unie en tenslotte de financiën van de lagere overheden. In totaal hebben dertien auteurs meegewerkt aan de uitgave. Kortom, het is een zeer compleet werk. Maar het nodigt, met name door het taalgebruik, niet uit tot lezen bij de open haard en is daarom alleen geschikt voor hen die veel interesse hebben in de Rijksbegroting en alles wat daar bij komt kijken. Alleen zij zullen dit boek wegleggen met een zucht.

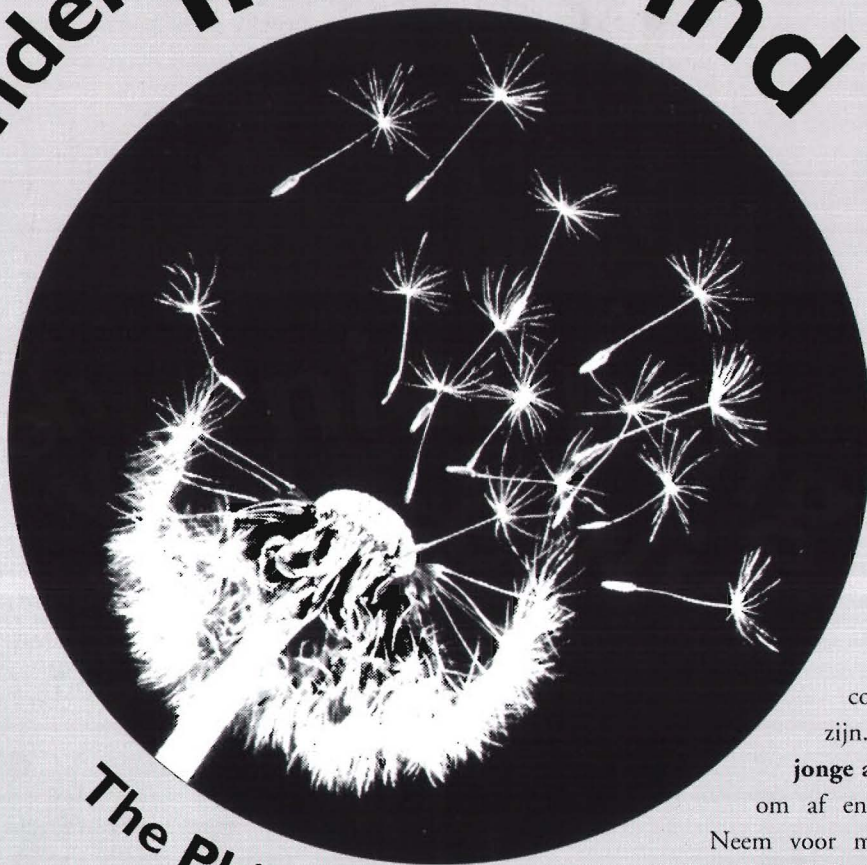
(Hans Lingeman)

Toegang tot de Rijksbegroting
onder redactie van Ron Brinks en
Tobias Witteveen
is een uitgave van Sdu Uitgevers,
Den Haag 1995

Bij de minister op koffie visite

geen vernieuwing
zonder frisse wind

The Philips Way

Zaden, ze hebben alles in zich om uit te groeien tot iets groots. Maar potentie alleen is niet voldoende. Zonder vruchtbare bodem en een frisse wind, die zorgt voor transport, gebeurt er niets. Wat voor zaden geldt, geldt ook voor het bedrijf. Binnen Philips staat frisse wind voor ruimte voor initiatief, ondernemerschap en nieuwe ideeën. Onmisbaar om in een zeer concurrerende markt succesvol te zijn. Een vruchtbare bodem voor **jonge academici en HBO'ers** met het lef om af en toe een storm te veroorzaken. Neem voor meer informatie contact op met:
Philips Personeelzaken, postbus 80003, 5600 JZ Eindhoven.

Let's make things better.

PHILIPS

Foto: Erik Brukx

NAAM: MR DR GUDA G. OLY
 GEBOORTEPLAATS EN -DATUM: AAN DE ZAAK IN DE OORLOG
 NATIONALITEIT: ONBEHOORLIJKE VRAAG (OP NIET ANTWOORDEN STAAT HELAAS AAN DE FEE DE SANCTIE VAN LB-TARIEF 60%)
 VOOROPLEIDING: MURMELLIUS GYMNASIUM (B), UVA, UNIVERSITY OF GHANA, UVA
 HUIDIGE FUNCTIE: UNIVERSITAIR HOOFDDOCENT (VAKGROEP ACCOUNTANCY EN RECHT, SECTIE RECHT)
 MEEST GELIEFDE IMAGO: SNEL, KRITISCH, AANDACHTIG, DESKUNDIG EN STIMULEREND
 AFGEWEEZEN IMAGO: SCHERP EN ONCONVENTIONEEL
 MUZIKALE VOORKEUR: MENDELSSOHN (FELIX EN FANNY)
 LIEVELINGSGERECHTEN: KELLY-WELLY (GHANESE GEFRIJTURDE GEKRUIDE KOOKBANAAN), PILAF À LA ISTANBUL (TURKSE RIJST VAN SURINAAMSE KOK UIT ITALIAANS RESTAURANT OP DE OVERTOOM)
 FAVORIETE KUNSTENAAR: MARC CHAGALL
 FAVORIETE DRANK: TOMATENSAP
 FAVORIET VERVOERMIDDEL: OUDE PONT OVER HET IJ
 FAVORIETE DOE-SPORT: ROEIEN TOT WE (NEREUS ACHT) NEDERLANDS KAMPIOEN WERDEN IN 1963
 GEVOEL VOOR HUMOR: ZELDEN, HET IS DE DOOD VOOR DE LIEFDE

FAVORIETE BOEKEN; BIJBEL. VAN DE 56 BOEKEN DIE IK SINDS DE LAATSTE SCHOONMAAK NAAST MIJN BED VERZAMELD HEB IS DE BOVENSTE ALISCH, GRUNDSCHLAGENANALYSE DER PAEDAGOGIK (1995), NOG ONGELEZEN. ONDEROP LIGT LEHAN HARRAGAN, GAMES MOTHER NEVER TAUGHT YOU (1977). VERDER VEEL AUTOBIOGRAFISCH WERK, BIJVOORBEELD: MARINA TSVETAJEVA (1892-1941), HERINNERINGEN EN PORTRETTEEN (1965), SYLVIA PLATH, LETTERS HOME (1975), EN FELIX MENDELSSOHN, BRIEFEN AUS DEN JAHRE 1830-1847. WEINIG FICTIE: HUGO CLAUS, HET VERDRIET VAN BELGIE (1995), PEREC, HET LEVEN EEN GEBRUIKSAANWIJZING (VERTALING 1995) EN ANNA SEGHERS, DIE KRAFT DER SCHWACHEN (1965).

FAVORIETE KIJK-SPORT; GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN
 HOBBY'S: WERKEN, PRATEN EN REGELEN EN ALS HET NIET MEER GAAT: KLEREN NAAIEN

WELKE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN LEEST U: TROUW, PAROOL, FOLIA EN TIENTALLEN ANDERE TIJDSCHRIFTEN PER WEEK

HOE BRENGT U UW VAKANTIE DOOR: THUIS (MAAR DAT MAG NIEMAND WETEN) OF OP BEZOEK, EN IN ELK GEVAL BEZIG. GELUKKIG HEB IK VROEGER VEEL GEREISD.

GROOTSTE ERGERNIS: GEPRUTS

KAN ME WAKKER MAKEN VOOR: TAARTJES EN MENSELIJK VERDRIET

F i s u r e s

&

S t c a

F

AGENDA F A C

27 januari

Linking Pin: Managementtraining door trainingscentrum De Baak. Kosten f 50,-

30 januari

Sefa en Aerius: Bedrijfsbezoek Rotterdam Airport

30 januari

Sefa: Dress Delicious! Party in the RoXY

31 januari

Linking Pin: Management Café; werving en selectie door mevr. Van der Zwaan (Unilever)

2 februari

Sefa: Sluiting inschrijving studiereis naar Ierland

5 februari

FAA: Financieel Management Informatiedag (zie hiernaast)

6 tot en met 9 februari

Aerius: Studiereis naar Berlijn; thema 'De Luchthavenproblematiek van Berlijn'. Kosten f 295,- all in. Inschrijving Aerius-kamer (E2.26). Meer info bel 525 4075 of mail aerius@edufee.fee.uva.nl.

6 februari

FAA: Beurzendag, bezoek aan Effectenbeurs en Optiebeurs

7 februari

Linking Pin: Workshop; personal and organizational empowerment door dhr E. Van Praag

9 februari

FAA: Mc Kinsey roadshow: presentaties over organisatie, business en carrièremogelijkheden

20 februari

FAA: Inhouse workshop ABN AMRO Bank

21 en 22 februari

Sefa: Amsterdamse Carrière Dagen (zie pag. 18 en 19)

22 februari

Sefa: Bedrijfsbezoek aan Heineken Den Bosch

25 maart tot en met 3 april

Sefa: Studiereis naar Ierland (zie pag. 30)

11 april

Sefa: Interfacultair Sporttoernooi

15 tot en met 18 april

Sefa en associaties: Amsterdamse Congresweek (zie hieronder)

Amsterdamse Congresweek in april

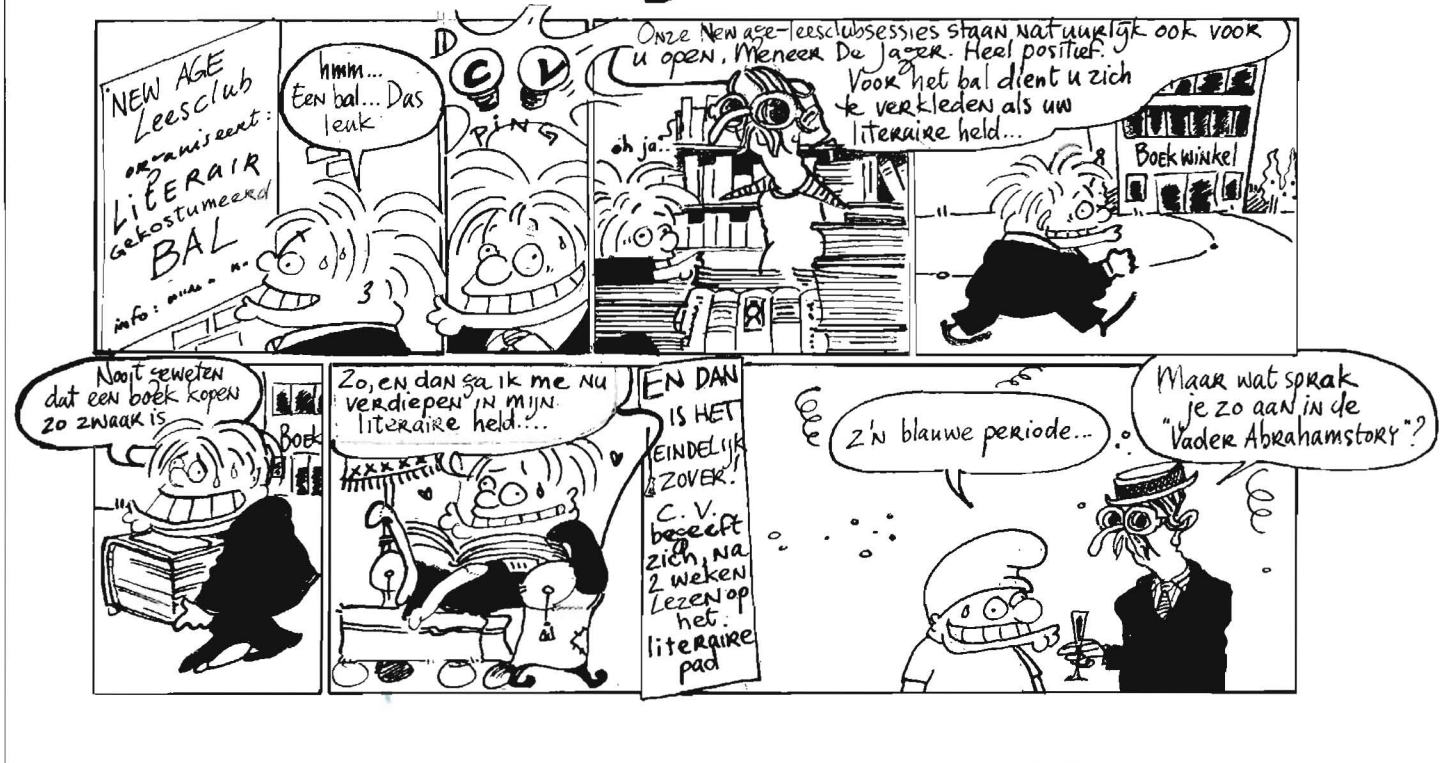
Van 15 tot en met 18 april organiseert de Sefa net als in 1995 in samenwerking met haar associaties de Amsterdamse Congresweek. De week begint op maandag 15 april met het Sefa-congres, dat *Commerciële Dienstverlening* als onderwerp heeft. Op dinsdag 16 april zet Linking Pin de week voort met een congres over *Organizational Empowerment*. Deze beide congressen worden gehouden in het Randstad Congrescentrum te Diemen. De

week wordt vervolgens voortgezet in het Victoria Hotel, tegenover het Centraal Station. Op woensdag 17 april houdt de Sefa daar 's middags een seminar met als thema *Internet Merchandizing*. De VIAE besluit er tenslotte op donderdag 18 april de tweede Amsterdamse Congresweek met een congres over *De Toekomst van de Arbeidsmarkt*. Begin maart komt Rostra met een landelijke editie, waarin een congresspecial wordt opgenomen. Je vindt daarin meer informatie over de Congresweek.

NIEUWS

C. V. de Jager Door Markko

Lezingencyclus - SEARCH 1996

In het kader van het onderzoeksproject SEARCH 1996 (South East Asia Research Chain) naar Maleisië, Singapore en Indonesië worden er lezingen georganiseerd over de achtergronden van het zaken doen in deze regio. De sprekers zijn hoofdzakelijk afkomstig uit het bedrijfsleven. Vanwege de grote belangstelling voor het project zijn de lezingen openbaar. De lezingen worden elke maandag van 15.15 tot 17.00 uur in zaal E 0.10 gehouden. De volgende sprekers en onderwerpen zullen aan bod komen:

MAANDAG 29 JANUARI :

Mrs. K. Bogart, Advisor East Asian Affairs, Producing in South East Asia

MAANDAG 12 FEBRUARI:

Drs. G.J. van Renssen, Group Manager Philips Corporate Global Sourcing: The need to be competitive

with emphasis on East Asia

MAANDAG 19 FEBRUARI :

Drs. P.L.M. Pex, lid van het Europees Parlement Europees Aziatische Handelsrelaties

MAANDAG 26 FEBRUARI :

Drs. H. Wels, Vrije Universiteit Chinees Westerse relaties: een kwestie van strategie

MAANDAG 4 MAART:

Mr Dzulkifli, Embassy of Malaysia, Commercial Section Malaysia, from Newly Industrialised Economy to developed country

Het onderzoek van SEARCH 1996 zal worden uitgevoerd door twintig economie en actuaariaat studenten. In mei en juni 1996 zal zes weken lang veldonderzoek worden gedaan in Maleisië, Singapore en de Indonesische Riau archipel. Op basis van de resultaten van het onderzoek zullen de stu-

denten hun doctoraal scriptie schrijven en de enorme belangstelling vanuit het Nederlandse bedrijfsleven voor het laten doen van onderzoek is dan ook verheugend. De lezingencyclus zal bijdragen tot een gedegen voorbereiding voor de deelnemende studenten en vormt tevens een interessante, praktijkgerichte achtergrond over Zuid Oost Azië voor overige belangstellenden.

Interfacultair Sporttoernooi

Op donderdag 11 april organiseert de Sefa het Interfacultair Sporttoernooi 1996. Tijdens dit evenement, dat net als vorig jaar gehouden wordt op het sportcomplex van de Universiteit van Amsterdam aan de Boelelaan, meten teams van alle economische en bedrijfskundige faculteiten in Nederland elkaars sportieve krachten. De verschillende disciplines zijn zaalvoetbal, volleybal, ergometer, zaal hockey en tennis. Binnenkort verschijnt nadere informatie over deelname voor UvA-studenten.

Financieel Management

Informatiedag

MAANDAG 5 FEBRUARI 1996

De Financierings Associatie Amsterdam (FAA) organiseert dit jaar weer haar Financieel Management Informatiedag (FMI). Deze dag vindt plaats op 5 februari 1996 en biedt een unieke mogelijkheid om je te oriënteren op een financiële loopbaan. Tijdens de FMI zal een groot aantal bedrijven door middel van presentaties en lezingen in beeld brengen wat de financiële functies in de dagelijkse praktijk inhouden. Tevens zal tijdens een forumdiscussie ingegaan worden op de capaciteiten waarover een student moet beschikken wanneer hij de universiteit verlaat en zich op de arbeidsmarkt begeeft.

Functiepresentaties

In totaal zullen 15 bedrijven verschillende functies presenteren. De sprekers zullen informatie verstrekken over de inhoud van hun functie en over hun onderneming. Je kunt in totaal vier verschillende presentaties bijwonen. De functies die aan bod komen zijn financieel georiënteerd en zijn onder meer: controller, accountant, asset manager, beleggingsanalist, account manager, treasurer, etcetera. De volgende bedrijven hebben hun medewerking toegezegd:

ABN AMRO	MeesPierson
Campina Melkunie	Moret Ernst & Young
DSM	NIBStrating Securities
ING Groep	Philips
IRIS Robeco	Randstad
Kas Associatie	Th.Gillisen
KPMG	Unilever
KPN	Vań Den Boom Groep

Lezingen

De dag wordt geopend met een lezing van de heer J.H.F. Junggeburst, hoofd Management Development Randstad Dienstengroep B.V.. De lezing gaat over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, de rol van tijdelijke arbeid en perspectieven voor afstuderende academici. Na de lunch gaat de heer Th. Pruntel, Concerndirecteur Financiën, Administratie en Automatisering van Randstad Holding N.V. in op zijn carrièreverloop tot aan de Raad van Bestuur.

(Business)lunch

Iedere deelnemer krijgt 's middags een lunch aangeboden. Een aantal deelnemers kan op informele wijze in contact komen met een bedrijf. Bij zo'n businesslunch zitten per bedrijf vier studenten met een recruiter en een functionaris aan een aparte tafel. Voor de businesslunch moet men zich apart opgeven en er zal selectie plaatsvinden.

Forum

Aan het eind van de dag wordt een forum gehouden. Hierin staat centraal welke capaciteiten een student moet bezitten wanneer hij de universiteit verlaat en zich op de arbeidsmarkt begeeft. Het forum staat onder leiding van Prof.dr A.W.A. Boot. De deelnemers aan het forum bestaan uit recruiters, een pas afgestudeerde student en een medewerker van een wervings- en selectiebureau.

Inschrijving

Inschrijving staat nog open. Hiervoor kun je de folder met het inschrijfformulier ophalen bij de FAA. Op dit inschrijfformulier kun je ook je keuze voor de verschillende presentaties aangeven. De kosten voor de FMI bedragen fl.10,- en er moet fl.10,- borg betaald worden. Deze borg krijgt men op de FMI weer terug. FAA-leden kunnen gratis deelnemen. Inschrijving verloopt volgens binnenkomst van de betalingen.

Inlichtingen:

FAA
Roetersstraat 11
kamer E 0.12
1018 WB Amsterdam
tel. 020-6220816

6-7-8 FEBRUARI 1996< MIDWEEK AMSTERDAM?
INTERNATIONAL ECONOMICS CONGRESS 1996!

Is ALWAYS Maandverband (P&G) ook zo populair in Duitsland? General Manager Kranendijk geeft opheldering hierover! Handelsoorlog na onenigheid tussen Nederlandse liberaal Bolkestein en Italiaanse idealist Petrella? Hoe reageert de effectenbeurs op de spetterende discussie over kapitaalregulering tussen de voorzitter van de Vereniging voor de Effectenhandel, Baron van Ittersum, en onderdirecteur van DNB, prof. Bakker? Het gebeurt allemaal tijdens het International Economics Congress 1996!

Het IEC (International Economics Congress) is het grootste internationale congres in Nederland voor en door studenten, in samenwerking met het internationale bedrijfsleven, de overheid en de wetenschappelijke wereld. Het IEC 1996 omvat drie dagen en zal plaatsvinden van 6-8 februari in de Lutherse kerk (de aula) aan het Spui in hartje Amsterdam.

Het thema van het congres is "Challenges of the next Millennium". In de sfeervolle entourage van de Lutherse kerk zullen de uitdagingen in de toekomst vanuit drie invalshoeken geanalyseerd worden.

Op de eerste dag zullen de "Challenges in the corporate environment" aan bod komen. Deze dag belicht de manier waarop bedrijven reageren op een omgeving die in toenemende mate wordt beïnvloed door wereldwijde concurrentie en globalisering. Hierbij komt de invloed van innovaties en R&D op de positie van het bedrijf aan bod. Daarnaast zal ook de invloed van mondialisering op de interne structuur van de organisatie worden besproken. In de ochtend zijn onder meer de onderstaande sprekers aanwezig, die in de vorm van een lezing hun mening zullen uiteenzetten over het onderwerp van deze dag.

C.J.A. van Lede Akzo Nobel, Raad van Bestuur,
S.G.H. Kranendijk Procter & Gamble Duitsland, General Manager.

In de middag zullen er workshops worden gegeven door o.a. Heijnen, Nijenrode, CBE Consultants en vele anderen.

Tijdens dag twee worden de "Challenges in the financial market" onder de loep genomen. Op deze dag komen de verregaande financiële- en monetaire integratie aan bod. Naar aanleiding van de Intergouvernementele Conferentie 1996 (IGC '96) wordt de invloed van de Economische en Monetaire Unie op de bancaire, private en publieke sector besproken. 's Ochtends zullen onder meer de onderstaande sprekers hun licht laten schijnen op het thema van deze dag:

W.F. vd Goorbergh Rabobank, lid hoofddirectie,
B. ter Haar Ministerie van Financiën,
B. Connolly Auteur "The rotten heart of Europe", voor-

malig ambtenaar Europese Commissie.

's Middags zullen er panelleden zich druk maken of en zo ja, in welke mate, de internationale kapitaalstromen door overheden gereguleerd en gecontroleerd zouden moeten worden. In het Panel zullen onder meer de volgende personen zitting nemen:

A.F.P. Bakker
Onderdirecteur De Nederlandsche Bank, hoogleraar,
B.F. van Ittersum
Voorzitter Vereniging voor de Effectenhandel,
A.W.A. Boot
Hoogleraar Ondernemingsfinanciering UvA.

Gedurende dag 3 zullen de "Challenges in international relations" besproken worden. In een globaliserende economie zijn er twee tendensen waar te nemen. Enerzijds noodzaakt de onderlinge afhankelijkheid van landen verregaande samenwerking in internationale organisaties. Anderzijds komen de internationale relaties vaker onder druk te staan als gevolg van scheve Noord-Zuid verhoudingen. Spelen internationale organisaties genoeg in op de veranderende omgeving? Kunnen handelsbarrières de handelsverhoudingen corrigeren? Dergelijke vragen zullen op deze derde dag (hopelijk) worden beantwoord.

In de ochtend komen de volgende sprekers een lezing geven:

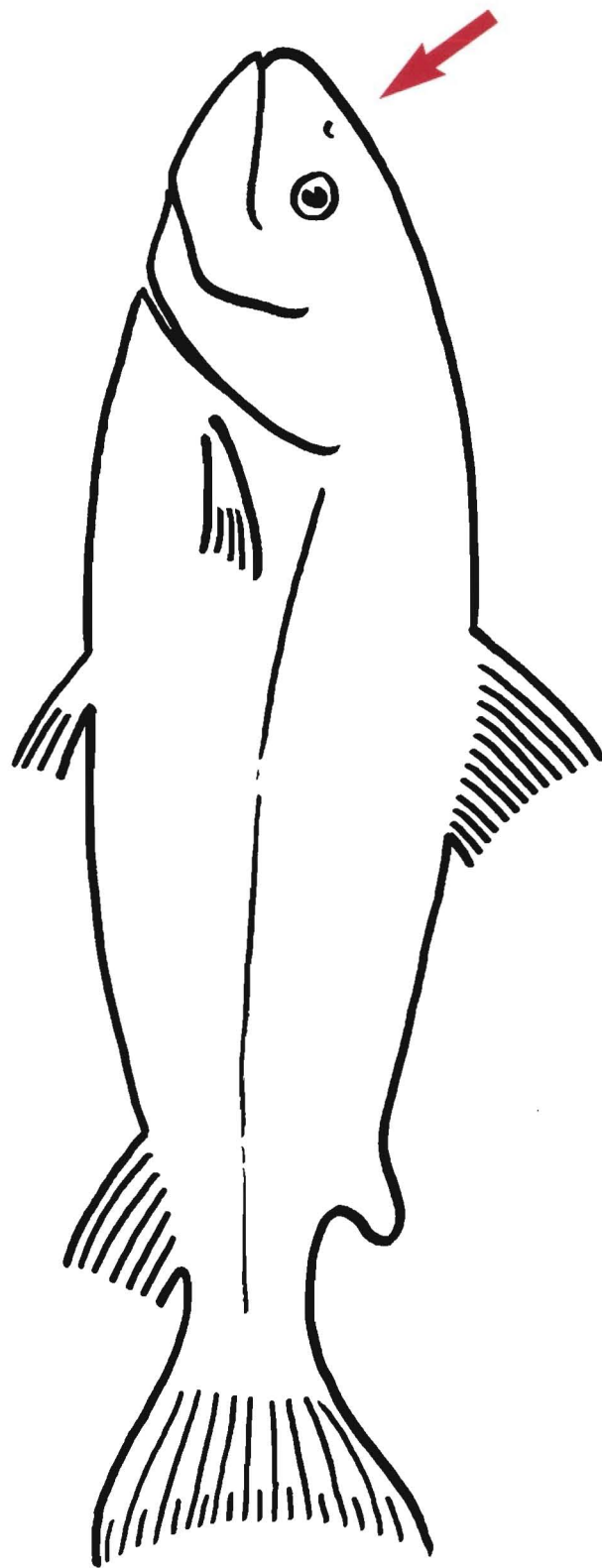
F. Bolkestein
Fractievoorzitter VVD,
R. Petrella
Voorzitter Club van Lissabon, auteur van "Grenzen aan de concurrentie".

In de middag zal een forum plaatsvinden waarbij forumleden de kans krijgen om via een pittige discussie hun meningen te laten gelden. Het forum zal o.a. bestaan uit de volgende personen:

F. van Dam
Ambassadeur OECD, Parijs, voormalig medewerker Wereldbank,
L. Jordan
lid NGO Wereldbank Werkgroep.

Ben jij een actieve wereldburger en geïnteresseerd in actuele internationale (economische) vraagstukken, kopstukken uit het bedrijfsleven of het ontmoeten van buitenlandse studenten, KOM DAN NAAR HET IEC!

Bovendien zal op dag twee als speciale gast de heer Parikh uit India komen spreken. Hij is management goeroe en persoonlijk adviseur van Michael Gorbatsjov. Hij zal een lezing geven met de titel "Visionary Leadership in the next Millennium". Tussen de middag zal er een lunch worden aangeboden in de Odeon aan alle sprekers en congresgangers. Elke dag zal worden afgesloten met een borrel, waar de mogelijkheid bestaat om op informele wijze van gedachten te wisselen met sprekers en de overige aanwezigen.

010 - 4074370

Het neusje van de zalm. Niets meer en niets minder zoeken wij. Academics die een kei zijn in hun studie bedrijfsecono-

mie of bedrijfskunde, maar die er ook op andere gebieden uitspringen. Voel jij je aangesproken, bel dan bovenstaand

nummer voor een informatiepakket.

 MORET ERNST & YOUNG
ACCOUNTANTS

COUNTRY MANAGER

AUTOMATISERINGSTRAINEE

MANAGEMENTTRAINEE ING GROEP

BELEGGINGSANALIST

PROJECT MANAGER

ACTUARIS

ACCOUNTMANAGER AVIATION LEASE

ACCOUNTMANAGEMENT TRAINEE

TRAINEE BUITENLAND

INSPECTEUR NATIONALE-NEDERLANDEN

MARKETING MANAGER

REGIOMANAGER BUITENDIENST RVS

ACCOUNTMANAGER CORPORATE FINANCE

Aan ruimte geen gebrek...

ASSETMANAGER

Je wilt aan de slag in de financiële dienstverlening, maar zoekt de ruimte om je eigen weg te kiezen? Dan is een veelzijdig concern als ING Groep de plaats voor jou om je ambities waar te maken. We bieden je immers alle ruimte. Afwisseling is het sleutelwoord. Concreet: ING Groep biedt jonge, startende academici specifieke functies, traineeships bij een aantal bedrijfs-onderdelen en het management-traineeship ING Groep. Kortom, een stimulerende werkomgeving. Voor alle trajecten geldt dat je uiteindelijk door kunt groeien

naar een (specialistische) managementfunctie. Ben je (bijna) afgestudeerd, ondernemend, prestatiegericht, analytisch vaardig en heb je affiniteit met de financiële dienstverlening, dan kun je schrijven: ING Groep, Werving & Begeleiding Academici, DS 05.01, t.a.v. de heer drs. J.J. Douwes, postbus 810, 1000 AV Amsterdam.

ING GROEP